Daniel Bolotinski
Juha Tervo
Jukka Leinonen
Elina Kazimirova
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi AMK Kirkon nuorisotyö, Diakoniatyö
Opinnäytetyö 2021

NUORTEN NAISTEN SYRJÄYTYMINEN

Tutkimus Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiden ajatuksista koskien nuorten naisten syrjäytymistä

TIIVISTELMÄ

Daniel Bolotinski, Juha Tervo, Elina Kazimirova, Jukka Leinonen
Nuorten naisten syrjäytyminen – Tutkimus Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiden ajatuksista
58 sivua, 1 liite
Kevät 2022
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma
Sosionomi, Diakoniatyö, kirkon nuorisotyö (AMK)

Toteutimme opinnäytetyömme Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen (Snellu) kanssa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tutkia Snellun työntekijöiden ajatuksia siitä, mitkä tekijät altistavat nuoria naisia nyky- yhteiskunnassa syrjäytymiselle ja toisaalta mitkä tekijät ehkäisevät nuorten naisten syrjäytymistä nyky- yhteiskunnassa. Teemahaastatteluista saatujen tuloksien perusteella ryhmämme pohti keinoja, joilla Snellu voi parantaa omia palveluitaan nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi.

Nuorilla naisilla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan 15–29-vuotiaita henkilöitä, joiden syntymäsukupuoli on määritetty naiseksi ja he ovat tyytyväisiä omaan sukupuoleensa, eivätkä ole pohtineet vaihtaa sitä tulevaisuudessa. Puhutaan ns. Cis-naisista.

Opinnäytetyömme toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, jota hyödyntäen kehitimme haastattelupohjan, jonka pohjalta haastateltiin Snellun yhdeksän työntekijää. Teemahaastattelut toteutettiin syksyllä 2021 Matteuksen kirkolla Helsingissä koronatilanteesta huolimatta kasvotusten. Teemahaastatteluista kerätty aineisto litteroitiin ja kerättiin lopuksi kokoon harkinnanvaraista otantaa hyödyntäen.

Tulokset kertovat, että nuorten naisten kohdalla eniten syrjäytymiseen johtavia riskitekijöitä ovat päihteiden käytön varhainen aloittaminen, mielenterveyden ongelmat, kiusaamisesta johtuvat ongelmat ja huonot perhesuhteet. Samaan aikaan nuoria naisia parhaiten syrjäytymiseltä suojaavat tekijät ovat läheisten ja perheen muodostama tuki, koulun, työ- ja arkirutiinin tarjoama elämän vakaus sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenne.

Tuloksia tarkastellessa kävi ilmi erityisesti nuorten naisten osallisuuden tärkeys arkirutiineissa, suojaaminen päihteiden käytön varhaiselta aloittamiselta sekä nuorten naisten sosiaalisen piirin laadukkuuden ja tuen varmistaminen. Helsingin seurakuntien työn keskuksen, sekä muiden nuorten naisten kanssa toimivien tahojen tulisikin tulosten perusteella keskittyä näiden riskitekijöiden ehkäisemiseen työssään nuorten naisten parissa.

Asiasanat: Nuoret naiset, syrjäytyminen, osallisuus

ABSTRACT

Daniel Bolotinski, Juha Tervo, Elina Kazimirova, Jukka Leinonen
The social exclusion of young woman – A study on the thoughts of the staff at Helsinki Parish Union's Special Youth Work Center.
58 p., 1 appendix
Spring 2022
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's degree in social services
Option in Diaconal Work and Christian Youth Work
Bachelor of Social Services

Authors carried out our thesis as a joint project with the Helsinki Parishes Special Youth Work Center (SNELLU). The aim of our thesis was to study Snellu's employees' thoughts about the factors that predispose young women to exclusion in modern society and, on the other hand, the factors that prevent the exclusion of young women in the modern society. Based on the responses in the thematic interviews, the authors considered ways for Snellu to improve its own services to prevent the exclusion of young women.

For the purposes of this thesis, young women refer to persons aged 15-29 whose sex assigned at birth was female and who are satisfied with their own gender and have not considered changing it in the future.

The thesis was carried out as a qualitative study. The selected research method was thematic interview, which was used to develop an interview template based on which Snellu's nine employees were interviewed. The thematic interviews were conducted in the autumn of 2021 at Matthew's Church in Helsinki, despite the corona situation. The material collected from the thematic interviews was transcribed and finally put together using a discretionary sample.

The results show that the risk factors most connected to young women being excluded are the early onset of substance abuse, mental health problems, problems due to bullying, and poor family relationships. At the same time, the factors that best protect young women from exclusion are the support of loved ones and families, the stability of life provided by school, work and daily routine, and the structure of social and health services.

Examining the results, the importance of the inclusion of young women in their daily routines, protection from early drug use and ensuring the quality and support of the young woman's social circle were particularly evident. Based on the results,

the Snellu and other bodies working with young women should focus on preventing these risk factors in their work with young women.

Keywords: Young women, exclusion, social inclusion

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 4

2 KESKEISET KÄSITTEET 6
2.1 Syrjäytyminen 6
2.2 Osallisuus 7
2.3 Huono- osaisuus 7
2.4 Nuoret naiset 8

3 NUORTEN NAISTEN SYRJÄYTYMISEN RISKITEKIJÄT 9
3.1 Yksilöllisiä syitä nuorten naisten syrjäytymiselle 9
3.2 Yhteiskunnallisia syitä nuorten naisten syrjäytymiselle 10
3.3 Ylisukupolvinen huono-osaisuus 11
3.4 Ympäristön vaikutus syrjäytymiseen 12

4 NUORTEN NAISTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY 13
4.1 Nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisyn lailliset lähtökohdat .. 13
4.2 Nuorille olemassa olevat palvelut 15

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN 18
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite 18
5.2 Laadullinen tutkimus 19
5.3 Teemahaastattelu 20
5.4 Snellu- Yhteistyötaho opinnäytetyössä 22
5.5 Aineiston kerääminen 22
5.6 Aineiston analysointi 24
5.7 Tutkimuksen tulokset 25

6 TULOKSET 28
6.1 Sosiaaliset suhteet 28
6.1.1 Läheiset ja perhe 28
6.1.2 Kaveripiirit 30
6.1.3 Sosiaalinen media 31
6.2 Yksilölliset vaikuttajat 32
6.2.1 Mielenterveysongelmat 32

6.2.2 Päihteet ... 32
6.3 Sukupuolirooli ... 33
6.3.1 Sukupuolirooli maahanmuuttajataustaisella ... 34
6.3.2 Sukupuolen suojavaikutus suomalaisessa yhteiskunnassa ... 35
6.4 Yhteiskunnan tuki ... 36
6.4.1 Projektien ongelmallisuus ... 36
6.4.2 Työntekijän vierellä kulkemisen tärkeys ... 37
6.4.3 Yhteiskunnan tukiverkkojen rikkinäisyys ... 38

7 JOHTOPÄÄTÖKSET ... 39
7.1 Yleisjohtopäätös ... 39
7.2 Sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen media ... 40
7.3 Yksilölliset vaikuttajat ... 41
7.4 Naisen rooli ja yhteiskunnan tuki ... 41

8 EHDOTUKSIA SNELLULLE ... 42

9 POHDINTA ... 45

10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS ... 46

11 AMMATILLINEN OSAAMINEN JA SEN KEHITYS ... 48

12 JATKOTUTKIMUS ... 51

LÄHTEET ... 53

LIITE 1. Haastattelupohja ... 56

1 JOHDANTO

Nuorten syrjäytymisestä on keskusteltu Suomessa noin 1980-luvulta alkaen. Viime aikoina keskustelu nuorten syrjäytymisestä on jälleen lisääntynyt. Nuorten naisten syrjäytyminen ja siihen vaikuttaminen on viime vuosikymmenellä ollut runsaan keskustelun kohde. (Eduskunnan tarkastusvaliokunta. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa. Toimintaa ja tuloksia.) Esimerkiksi menneen vuosikymmenen aikana 2010–2020 on ollut paljon puhetta siitä, minkälainen on nuorten syrjäytyneiden ihmisten sukupuolijakauma ja sukupuolijakauman aikaansaava tekijä (Uusi suomi, 2012). Nuorten naisten syrjäytyminen on moniulotteinen ilmiö, joka vaikuttaa yhteiskuntaan niin sosiaalipoliittisesti, taloudellisesti, kuin eettisestikin. Sosiaalipoliittisesti ja eettisesti tarkasteltaessa on otettava huomioon aiheen inhimillinen merkitys, kuinka voimme vähentää nuorten naisten syrjäytymistä ja mistä nuorten naisten syrjäytyminen johtuu. Talouden näkökulmasta kysymys on myös ajankohtainen siitä syystä, että jokainen syrjäytynyt nuori nainen tuottaa yhteiskunnalle kuluja, ilman, että on itse tuottava ja rakentava osa yhteiskuntaamme. Selittämään nuorten naisten syrjäytymistä nyky-yhteiskunnassa ei ole yhtä vastausta. Tilannetta voidaan kuitenkin tutkia nuoria syrjäytyneitä naisia auttavien tahojen kanssa ja siten muodostaa johtopäätöksiä siitä, miten nuorten naisten syrjäytymistä voitaisiin ennaltaehkäistä ja tuloksena myös vähentää nuorten naisten syrjäytymistä nyky- yhteiskunnassa. (Eduskunnan tarkastusvaliokunta. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa. Toimintaa ja tuloksia.)

Tämän opinnäytetyön aiheena ovat nuoret 15–29-vuotiaat naisiksi identifioituvat cis- naiset, eli naiseksi syntyneet ja sukupuoleensa tyytyväiset naiset, jotka ovat syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla ja jotka ovat lisäksi pudonneet tai putoamassa yhteiskunnan tarjoamien palveluiden piiristä. Näillä palveluilla tarkoitetaan työharjoittelua, työtä, koulua sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. (Seta ry. Sukupuolen moninaisuus.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on haastatella Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen yhdeksän työntekijää tekemäämme haastattelupohjaa hyödyntäen. Haastattelut koskevat nuorten naisten syrjäytymistä nyky- yhteiskunnasta. Opinnäytetyömme tavoitteena on saada materiaalia ja tietoa siitä, mitkä ovat ne tekijät, jotka johtavat nuorten naisten syrjäytymiseen nyky- yhteiskunnassa ja toisaalta mitkä tekijät ehkäisevät nuoria naisia joutumasta syrjäytymisuhan alle. Saatujen tutkimustulosten pohjalta tavoitteenamme on pohtia keinoja, joilla voimme kehittää Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen toimintaa siten, että se ehkäisisi nuorten naisten syrjäytymistä enemmän.

Opinnäytetyö on tehty Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen (Snellu) kanssa yhteistyössä. Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus toimii koko Helsingin alueella ja sen toimitilat sijaitsevat Itäkeskuksessa Matteuksen kirkon varustamolla. Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus antaa apua ja tukee kaikkia alle 29-vuotiaita nuoria heidän elämänsä ongelmissa ja kysymyksissä. Tällaisia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi ihmissuhdepulmat, sukupuoleen- ja seksuaalisuuteen liittyvät teemat, päihteisiin ja mielenterveyteen liittyvät kysymykset ja erilaiset elämän kriisitilanteet. (Snellu, Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus.)

Valitsimme nuoria naisia koskevan aiheen, koska haluamme osaltamme ehkäistä nuorten naisten syrjintää ja herättää keskustelua aiheesta sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Aiheemme tarkka rajaus nuoriin 15–29 vuotiasiin naisiin syntyi siitä, että nuorista miehistä ja heidän syrjäytymisestään on jo olemassa runsaasti tutkittua tietoa (YLE, 2017). Opinnäytetyömme kvalitatiivinen tutkimus on toteutettu teemahaastattelemalla Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön työntekijät. Teemahaastattelujen tavoitteena oli selvittää Sellun työntekijöiden ajatuksia nuorten naisten syrjäytymiseen johtavista tekijöistä ja toisaalta syrjäytymiseltä suojaavista tekijöistä. Haastatteluista kerätyn tietoon pohjautuen päämääränä oli kehittää Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen palveluita nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä. Kehittäminen tapahtuu tutkimustuloksia hyödyntäen, kun pohdimme, mitkä ovat mahdollisesti Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen syrjäytymisvastaisen työn kehitettäviä osa–alueita.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen on moniulotteinen ilmiö. Syrjäytyminen on ennen kaikkea pitkäaikaista sosiaalisten kontaktien heikkoa laatua esimerkiksi ystävien ja perheen puuttumista, työttömyyttä ja kouluttamattomuutta, eristäytymistä muusta yhteiskunnasta. Syrjäytyminen voi olla myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen, vallankäytön ja yhteisöjen toimintojen ulkopuolelle jäämistä (Tarkastusvaliokunta 2013). Syrjäytyminen voi yhteiskunnassa toteutua yksittäisille ihmisille, mutta myös kokonaisille ihmisryhmille. Syrjäytyminen yksilön tasolla voi aiheutua nopeana vajoamisena hyvistäkin lähtökohdista ja elämäntilanteista, esimerkiksi äkillisen kriisitilanteen tai sairastumisen seurauksena. Syrjäytyminen voi kuitenkin myös aiheutua hiljattain kehittyvänä elämäntilanteena, jolloin yksilön ei välttämättä ole helppoa tunnistaa syrjäytymistään. Edellä mainittu syrjäytymisen tilanne johtuu siitä, että heikko ja huono yhteiskunnallinen asema muodostuu pitkään jatkuvaksi tilanteeksi yksilön tai ryhmän elämässä. (Hyväri, Vuokila- Oikkonen, Laine 2010.)

Syrjäytyminen on yleisesti mielletty tarkoituksena ja sanana yleensä aina negatiiviseksi. Yhteiskunnassamme syrjäytymisaihetta käsiteltäessä näkökulmat ja tarkastelu on yleensä yhdistetty aina toivottomiin elämäntilanteisiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Syrjäytymisen käsitteestä toivottaisiin päästä eroon, sen lähes poikkeuksetta negatiivisesta sävystä. Usein voidaan ajatella, että syrjäytymisen korvaamista jollain toisella merkityksellä tai sanalla voidaan pehmentää, eikä keskusteluun muodostuisi yhtä negatiivissävytteistä kuvaa. Syrjäytymisen käsite on kuitenkin muodostunut Suomalaisessa yhteiskunnassa käsitteeksi, puhuttaessa ja ilmaistaessa yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta ja inhimillisiä ongelmia. (Hyväri, Vuokkila- Oikkonen, Laine 2010.)

2.2 Osallisuus

Osallisuus tarkoittaa sitä, että eri ihmiset ja ihmisryhmät kokevat olevansa osa yhteiskunnallista kokonaisuutta. Osallinen ihminen ja osallinen ihmisryhmä on silloin, kun ne tulevat kuulluksi ja voivat itsenäisesti vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskunnan kaikkia koskeviin kokonaisuuksiin. Kokonaisvaltainen osallisuus tarkoittaa näin ollen ja myöskin edellyttää sitä, että ihmisillä ja ihmisryhmillä on yhteys yhteiskunnan palveluihin, tietoon, toimintaan, yhteisiin asioihin, riittävään toimeentuloon sekä keskinäiseen luottamukseen ja kunnioitukseen. Ihmisen ja ihmisryhmien kokemus osallisuudesta vaikuttaa voimakkaasti siihen, että miten paljon potentiaaliaan ihminen ja ihmisryhmät tulevat ottamaan käyttöönsä. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuuden edistäminen. Osallisuus.)

Osallisuus voidaan jakaa kolmeen kategoriaan sen mukaan, mitä osallisuus koskettaa. Ensimmäinen kategoria on osallisuus omassa elämässä, jolla tarkoitetaan sitä, että yksilöllä ja yhteisöillä on mahdollisuus toteuttaa omanlaistaan elämistä sekä että heillä on kyky pohtia, minkälaiseen toimintaan ja palveluihin yksilö ja yhteisö osallistuvat. Toinen kategoria on osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa, jolla tarkoitetaan sitä, että yksilöillä ja yhteisöillä on kyky olla osana niille tärkeitä yhteisöjä ja ryhmiä, sekä kyky pystyä vaikuttamaan itselleen tärkeisiin asioihin. Kolmas kategoria on osallisuus yhteisestä hyvästä, eli yksilöillä ja yhteisöillä on kyky osallistua yhteiseen toimintaan ja mahdollisuus olla osana yhteisessä hyvässä ja kyky olla osallisena näiden toteuttamisessa ja levittämisessä. Yhteisellä hyvällä tarkoitetaan osallisuuden näkökulmasta arvoja ja toimintoja, joista seurauksena on yhteys muihin ihmisiin, kiitollisuutta ja yleistä arvostusta. (THL. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Osallisuuden edistäminen. Osallisuuden osa- alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet.)

2.3 Huono- osaisuus

Huono- osaisuus on syrjäytymisen ohella vaikeasti määriteltävissä oleva termi. Se on kuitenkin tärkeää pyrkiä määrittelemään, sillä hyvin usein suomalaisessa yhteiskunnassa puhutaan syrjäytymisen yhteydessä myös huono-osaisuudesta.

Huono-osaisuus on erityisesti käytettävissä olevien ihmiselle välttämättömien tarpeiden vähäisyyttä ja vajausta hyvinvoinnissa erityisesti terveyden, sosiaalisen kentän ja taloudellisten resurssien näkökulmasta. Huono-osaisuus ei siis ole vain yhden ihmisen elämän osa- alueen köyhyyttä ja resurssin puutetta vaan kyse on hyvinvoinnin puutostekijöiden kumuloitumisesta hyvin rajattuun osaan ihmisiä. Eli elämisen olosuhteiden puutteita, jotka kasautuvat samojen ihmisten ja yhteisöjen kanssa. Tällaisia hyvinvoinnin puutostekijöitä voivat olla esimerkiksi edellä mainitut terveyden ongelmat, taloudellinen ahdinko ja sosiaalisten piirien kohdistumineen sellaisiin ympäristöihin, jotka lisäävät syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. (Zitting & Anundi, 2021.)

Huono-osaisuutta kuvaavat erityisesti ongelmien ja vajauksien kasautuminen. On tärkeää muistaa, että muuten hyvinvoivat ihmiset eivät luisu huono- osaisuuteen ja syrjäydy, mikäli heidän elämässään yksittäinen hyvinvoinnin resurssi on hetkellisesti vajavainen. Ihmisen on siis kaikkiaan helppoa selvitä kerrallaan yksi huono-osaisuustekijä kerrallaan, kuin että niitä olisi paljon samanaikaisesti ja kasautuvan luonteisesti. On kuitenkin muistettava, että yksittäinenkin huono-osaisuuden tekijä voi asettaa ihmisen huono-osaisuuden ja syrjäytymisuhan alle. Esimerkiksi irtisanominen työsuhteesta ja siitä seuraava työttömyyden pitkäaikaisuus voi tuoda mukanaan taloudellisten resurssien puutetta, mikä puolestaan tuo mukanaan resurssien puutetta ja terveysongelmia. (Zitting & Anundi, 2021.)

2.4 Nuoret naiset

Nykyaikana nuoruus ja käsite *nuori* on yhä vaikeammin määriteltävissä oleva asia. Nuoruus alkaa nyky-yhteiskunnassa yhä aikaisemmin lapsen elämässä, eikä selkeää pistettä enää nuoruuden alkamiselle ihmisille voida asettaa, sillä kyse on yksilöllisestä nuoruuden alkamisen ajankohdasta. Kuitenkin, jos asiaa tarkastellaan pelkästään iän puolesta, Suomen nuorisolain mukaan nuoria henkilöitä ovat kaikki alle 29 vuotta täyttäneet ihmiset (L 1285/2016). Tässä opinnäytetyössä keskitytään iän puolesta 15–29 vuotiaisiin henkilöihin.

Nyky-yhteiskunnassa sukupuoleen viittaavat käsitteet ovat monimuotoisia. Keskitymme opinnäytetyössä naisiin, joiden fyysinen sukupuoli, sukupuolen ilmaisu, sukupuolinen käyttäytyminen ja sukupuolinen identiteetti ovat syntymässä määritelty naiseksi. Käytämme. opinnäytetyössä kaikista 15–29-vuotiasta edellä mainitulla tavalla naiseksi tunnistettavista ihmisistä sanoja *nuoret naiset*. Opinnäytetyössä siis nuorilla naisilla viitataan 15–29 vuotiasiin naiseksi syntyneisiin ja naiseksi itsensä kokeviin henkilöihin, jotka ovat lisäksi tyytyväisiä nykyiseen sukupuoleensa, eivätkä aio vaihtaa sitä. (Seta ry. Sukupuolen moninaisuus.)

3 NUORTEN NAISTEN SYRJÄYTYMISEN RISKITEKIJÄT

3.1 Yksilöllisiä syitä nuorten naisten syrjäytymiselle

Vuonna 2010 syrjäytyneiden nuorten naisten osuus syrjäytyneistä nuorista oli noin 36 %. Syrjäytyneistä naisista noin 75 % eli vahva enemmistö oli kantaväestöön kuuluvia. Vaikka suurin osa suomessa syrjäytyvistä nuorista olikin miespuolisia, kansainvälisesti arvioituna suomalaisten nuorten naisten osuus on kuitenkin hyvin suuri. (Myrskylä 2012.)

Erityisesti ne nuoret naiset, jotka elävät elämänsä muutosvaihetta, esimerkiksi parisuhteen, työsuhteen tai koulutuksen päättyessä ovat vaarassa syrjäytyä. Tähän edellä mainittuun muutosvaiheeseen kuuluu myös vahvasti ajanjakso nuorten naisten elämässä, jolloin hankitaan lapsia, etenkin jos nuori nainen päätyy yksinhuoltajaksi, sillä yksinhuoltajan köyhyys on huomattavasti yleisempää, kuin perheellä, jossa on molemmat huoltajat. Avioero yksinään lisää syrjäytymisen riskiä. (Notkola ym. 2013, 58–63.)

Lisäksi nuorten naisten syrjäytymistä voi aiheuttaa pitkäaikaistyöttömyys, jonka voi aiheuttaa esimerkiksi koulutuksen puute tai heikko koulutustaso. Heikko koulutustaso on yhteydessä ylisukupolviseen huono-osaisuuteen ja voi näin jatkua

pitkäänkin. Heikko koulutustaso tai koulutuksen puute voi myös aiheuttaa erilaisia pätkätöiden välillä tapahtuvia toistuvia työttömyysjaksoja, sekä pätkätöiden matalapalkkaisuus ja näiden yhdistelmästä johtuva matalatuloisuus ovat vahva syy nuorten naisten syrjäytymiselle. (Myrskylä. 2012.)

Yhteiskunnan repaleisten ja epäselvien palvelujärjestelmien takia nuorten naisten on helppo pudota tukiverkkojen ulkopuolelle. Nyky- yhteiskunnan tukiverkkojen ulkopuolelle joutuminen sekä erilaiset terveysongelmat, joita voivat olla esimerkiksi vammaisuus, mielenterveyden ongelmat, runsas päihteiden ongelmakäyttö ja näistä johtuva asunnottomuus ovat myös selkeitä mahdollisesti syrjäytymiseen johtavia riskitekijöitä. (Myrskylä. 2012.)

3.2 Yhteiskunnallisia syitä nuorten naisten syrjäytymiselle

Yhteiskunnallisten palveluiden ja tukimuotojen reikäisyyden vuoksi, jolla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan nuoren ihmisen palveluihin väliinputoamista, kun elämäntilanne on haastava, eikä ammattilaisten näkökulmasta oikeaa kohdistettua palvelua näytä löytyvän. Syrjäytymiseen johtavia tekijöitä myös yhteiskunnallisella tasolla paljon. Yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltaessa syitä nuorten naisten syrjäytymiselle, tärkeimmäksi muodostuu ylisukupolvinen huono-osaisuus, joka myös useasti johtaa nuorten naisten varhainkin tapahtuvaan syrjäytymiseen. Yhteiskunnallisella tasolla huono-osaisuuden ja syrjäytymisen riskin muodostaa huono-osaisuuden ylisukupolisuuden ketju, johon liittyy sosioekonomisia, psykososiaalisia, biologisia ja geneettisiä tekijöitä sekä niiden yhtenäistä vaikuttamista syrjäytymisen uhan alla oleviin ihmisryhmiin. Tätä ylisukupolvissuden ketjua vahvistaa osaltaan ne epäselvät tapaukset, jotka putoavat suomalaisten turvaverkkojen, eli sosiaalityön, terveydenhuollon, työn ja koulutuksen piiristä. Palveluiden ja tukimuotojen vuotokohdat ovat suuri ongelma nuorten naisten syrjäytymisen kannalta. Edellisten sukupolvien syrjäytyminen ja ongelmalliset elämät ei varmuudella määrää syntyvien sukupolvien osallisuutta ja hyvinvointia, mutta ylisukupolvisen syrjäytymisen ja huono-osaisuuden periytymisen lopetta-

miseksi on yhteiskunnan muututtava, sillä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisemisessä on vastuussa koko yhteiskunta. (SOSTE. Huono-osaisuuden ehkäisyn pakko. 2021.)

On esitetty, että yhteiskunnallisella tasolla vaaditaan sellaisia sosiaalipoliittisia toimijoita ja ratkaisumalleja, joissa pyritään tasaamaan yhteiskunnan rakenteissa olevaa epätasa-arvoa ja marginalisaatiota. Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ei ole käytetty tarpeeksi laadukkaita tutkimuksia hyväksi tukemaan eri päätöksiä sosiaalipoliittisissa kysymyksissä. Yhteiskunnallisella tasolla syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi tulisi painoarvoa laittaa enemmän sellaisille päätöksille, joissa painottuu huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen. Palveluverkostojen monimutkaisuus on myös yksi syy yhteiskunnallisen tason syrjäytymiselle. Näin ollen perheisiin, lapsiin ja nuoriin suuntautuvien päätösten ja palvelujen toiminta, sisältö ja niihin kohdistuvat lait ovat tärkeässä osassa, kun puhutaan ylisukupolvisen huono-osaisuuden ja syrjäytymisen syistä ja miten niitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Palvelujärjestelmien repaleisuus, sekä eri toimijoiden välinen työskentelyn aukkoisuus voivat myös pudottaa ihmisen turvaverkkojen läpi, jolloin syrjäytyminen on todennäköistä. Yhteiskunnallisten rakenteiden ja järjestelmien, sekä lakien ja asetusten seassa ihmisen tarve huolenpitoon ja inhimilliseen kohtaamiseen saattavat unohtua ja tämä osin on myös lisäämässä tuen ja avun tarpeessa olevan ihmisen epäluottamusta yhteiskunnallisiin järjestelmiin, joka voi myös johtaa syrjäytymiseen nuorten naisten osalta. (SOSTE. Huono-osaisuuden ehkäisyn pakko. 2021.)

3.3 Ylisukupolvinen huono-osaisuus

Toisen maailmansodan jälkeen hyvin vaurastunut Suomi on inhimillisen kehityksen mittareilla yksi kansainvälisesti johtavista maista. Suomessa nykypäivänä syntyneet lapset ovat maailman terveimpiä vertailtaessa muiden maiden vastasyntyneisiin lapsiin. Nuorten ja aikuisten kohdalla Suomi on kuitenkin vielä kaukana kärjestä ja syrjäytyminen ja ylisukupolvinen huono-osaisuus on syynä tähän. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.) Suomessakin siis esiintyy ylisukupolvista huono-osaisuutta. Tässä huono-osaisuudessa, on kyseessä yhdistelmä yleensä

periytyvää heikkoa elintasoa, heikkoa elämänlaatua ja huonoja elämäntapoja. Nämä kolme edellä mainittua yhdessä johtavat yleensä myös syrjäytymiseen yksittäisen ihmisen, kuin ihmisryhmänkin kohdalla nykyaikaisessa suomalaisessa yhteiskunnassa. (Saari, Eskelinen, Björklund. 2020, 5–6.)

Ylisukupolvinen huono-osaisuus linkittyy erittäin vahvasti nuorten naisten syrjäytymiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Suurinta osaa suomalaisista ylisukupolvinen-huono osaisuus ei kosketa. Ylisukupolvinen huono-osaisuus liittyykin vahvasti marginalisoituneisiin ihmisiin ja ihmisryhmiin, joiden huono-osaisuus periytyy sukupolvelta toiselle. (Saari, Eskelinen, Björklund. 2020, 13–20.)

Huono-osaisuus onkin erityisesti syrjäytymistä ja sivuun jäämistä yhteiskunnan tukiverkoista, joista seuraa huono-osaisuudelle tyypillisiä elämään liittyviä ongelmia. Ylisukupolvinen huono-osaisuus tarkoittaa taloudellisten ja sosiaalisten ja jopa terveyteen liittyvien ongelmien siirtymistä seuraaville sukupolville, joka näkyy yksilöiden ja ihmisryhmien syrjäytymisenä, matalana koulutustasona tai täydellisenä kouluttamattomuutena, päihde- ja mielenterveysongelmina, kodittomuutena, rikollisuutena ja työttömyytenä. Sosiaalialan työyhteisöillä onkin suuri rooli ylisukupolvisen huono-osaisuuden lopettamisessa, mutta siihen ei pystytä ilman yhteiskunnallisesti järjestettyä moninaista viranomaisyhteistyötä. (Tilastokeskus 2009.)

3.4 Ympäristön vaikutus syrjäytymiseen

Syrjäytymisen riski yksilön- ja yhteisöjen elämässä on suurimmillaan silloin, kun ihmiset joutuvat kasvamaan ja elämään sellaisissa olosuhteissa- ja ympäristöissä, josta löytyy paljon syrjäytymiseen liittyviä tunnusmerkistöjä. Tällaista ympäristöllistä syrjäytymisen tunnusmerkistöä on esimerkiksi oma tai oman sosiaalisen verkon päihteiden käyttö. Mielenterveysongelmista johtuva turvattomuus lapsen elämässä on myös suuri tekijä syrjäytymisriskiä arvioidessa ympäristön kannalta. Kaksi edellä mainittua aiheuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa laajaalaisesti työttömyyttä ja köyhyyttä, mikä osaltaan puskee yhteisöjä ja yksilöitä yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle. Mikäli lapsi on kasvanut yhteisössä tai

vanhempien kanssa, joilla ilmenee tämänlaisia ongelmia, on lapsi syrjäytymisuhan alla ympäristöstään johtuen. Myöhemmällä iällä tämä voi näyttäytyä yhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle jäämisenä, joka estää nuorta tai jo aikuistunutta ottamasta osaa sellaisiin välttämättömiin yhteiskunnan toimintoihin, jotka ovat osa kiinteää osallisuutta terveiden ihmisten elämässä. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Ympäristön vaikutus yksilön syrjäytymiseen toimii myös sellaisissa tilanteissa, joissa yksilön sosiaalinen verkosto on tiiviisti sosiaaliturvan varassa elävä. Vaikka sosiaaliturvan on tarkoitus auttaa ja taata ihmiselle ne välttämättömät tarpeet suomalaisessa yhteiskunnassa, on siitä huolimatta tilanne se, että pelkän sosiaaliturvan varassa elävillä on suurempi riski liukua köyhyyteen. Köyhyys puolestaan on riski syrjäytymistä ajatellen. Mikäli yksilö elää köyhässä ympäristössä, se voi osaltaan olla riskitekijä yksilön myöhäisempään syrjäytymiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.)

Yksilöt ovat myös suuren syrjäytymisriskin alla silloin, kun he kohtaavat jonkinlaisen suuren muutoksen vaiheen omassa elämässään. Tällaisia muutosvaiheita ovat esimerkiksi parisuhteen päättyminen, työsuhteen päättyminen tai opiskelun tai koulutuksen päättyminen. Myös nämä tapahtumat ovat suoraan yhteydessä siihen ympäristöön, missä ihminen toimii ja voidaan ajatella, että myös näillä ympäristön vaikuttajilla on oleellisesti mahdollisuus sysätä yksilö syrjäytymisuhan alle ja edelleen syrjäytymiskierteeseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.)

4 NUORTEN NAISTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY

4.1 Nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisyn lailliset lähtökohdat

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tulee ottaa huomioon myös lainsäädäntö. Laki määrittää mihin palveluihin nuori on oikeutettu. Palvelut ovat osaltaan suuressa roolissa syrjäytymisen ehkäisyssä. Vaikka laki antaa nuorelle paljon mahdollisuuksia syrjäytymisen ehkäisyyn, voi ongelmaksi muodostua, ettei nuori tunne lakia ja sen mukanaan tuomia mahdollisuuksia, tai nuorella ei ole motivaatiota edes ottaa selvää asioista. Laissa on olemassa myös nuorisolaki. Lain tarkoituksena on vahvistaa nuoren elinolosuhteita, sekä vahvistaa kasvua. Nuorisolaissa on säädetty, että nuorisotyö ja siihen liittyvä politiikka kuuluva kunnalle. Kunnan tulee järjestää sopivat olosuhteet, sekä tarjota sopivat tilat missä toteuttaa hyvää ja kattavaa nuorisotyötä (L 1285/2016).

Etsivä nuorisotyö on hyvä keino tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevia. Asetuksessa nuorisotyöstä todetaan, että Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunnat, tai useat kunnat yhdessä. Kunta voi myös ostaa palvelut ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Kunnalla on kuitenkin vastuu, että palvelut toteutuvat asianmukaisesti. (L 1285/2016 10. §.) Ulkopuolisia palveluntarjoajia voivat olla erinäiset yksityisen sektorin palveluntarjoajat. Kunnilla on mahdollisuus saada toimintaan valtionapua. Nuorisolaissa on säädetty, että Valtakunnallisen nuorisojärjestöjen toimintaan tarkoitetun valtionavun saamiseksi tulee opetus ja kulttuuriministeriön hyväksyä järjestö valtionapukelpoiseksi. Tässä harkinnassa otetaan huomioon järjestön toiminnallinen valtakunnallisuus, palvelun laatu laajuus ja kuinka yhteiskunnallisesti vaikuttavaa toiminta on. Huomioon otetaan myös, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta tasa-arvoa ja osallisuutta. Valtionapuun ei ole oikeutettu, mikäli järjestön pääasiallinen tehtävä on edistää yhden koulutus opinto tai muuta vastaavaa opiskelua. (L 1285/2016 17. §.)

Suomessa nuorten ihmisten oikeuksista ja velvollisuuksista on säädetty useissa eri laeissa. Näihin lakeihin kuuluu mm. nuorisolain lisäksi sosiaalihuoltolaki. Tämän lisäksi esillä on laki KELA:n kuntoutus etuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, laki kuntouttavasta työtoiminnasta sekä laki julkisista työvoimapalveluista. Näiden lakien tarkoitus on turvata ja ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä, sekä edistää osallisuutta nuorten osalta. Lait ovat

myös säädetty, jotta voidaan turvata nuorten kykyä olla toimivia yhteiskunnan jäseniä. (Edilex. Esityöt. Valiokuntamietinnöt. Nuorten syrjäytyminen.) Lisäksi syrjäytyneellä on suurempi taipumus päihteidenkäyttöön, joten lainsäädännössä on myös säädetty mm. päihdehuoltolaki, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

Lain tavoite on määritelty mm. siten, että tavoitteena on edistää osallisuutta, vaikuttamismahdollisuuksia, tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, tukea nuorten harrastamista, sekä parantaa nuoren kasvu- ja elinoloja. Näiden tavoitteiden toteutumiseen lähtökohdat ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus, kestävä kehitys sekä monialainen yhteistyö. Laki toteutuu valtionhallinnon ja kunnan välisellä yhteistyöllä, sekä valtionrahoituksella. (L 1285/2016.)

Sosiaalihuoltolain tarkoitus puolestaan on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Lain tarkoitus on lisäksi vähentää eriarvoisuutta ja turvata tarpeenmukaiset, riittävät sosiaalipalvelut sekä hyvinvointia edistävät tarpeet. Laki myös parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen välillä, jotta tavoitteet saataisiin toteutettua. Sosiaalihuoltolakiin kuuluu kattavasti erinäisiä palveluita, jotka vastaavat lasten ja nuorten eri elämäntilanteiden tarpeisiin. Aiheeseemme liittyen näihin palveluihin kuuluvat mielenterveys ja päihdetyö, asumis- ja laitospalvelut, opiskeluhuollon kuraattoripalvelut, sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistyö. (L 30.12.2014/1301.) Lähtökohtaisesti parhain tilanne syrjäytyneen nuoren kannalta olisi laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden välillä Tärkeää on myös hyvä ja toimiva tiedon kulku eri tahojen välillä, sekä tietysti syrjäytymisvaarassa olevan nuoren oma motivaatio.

4.2 Nuorille olemassa olevat palvelut

Suomessa voi saada apua julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palveluista. Julkiselta puolelta yhteistyötä tekee mm. koulupalvelut, terveyspalvelut sekä TE-palvelut. Kolmannella puolella toimii puolestaan esim. Ohjaamo, joilla on toimi-

pisteitä ympäri Suomea. Julkisen ja kolmannen sektorin palveluita löytyy kattavimmin, mutta myös yksityisellä sektori puolestaan pystyy tarjoamaan mm. työllistämistä tukevaa toimintaa.

Julkisissa palveluissa, kuten TE-palveluissa ja KELA- palveluissa pyritään nuoria aktivoimaan työllistymisen kautta. Työllistämistä edistäviin toimenpiteisiin lukeutuu mm. työvoimakoulutus, valmennukset, työkokeilut ja kuntouttavat työtoiminnat. Esimerkiksi työkokeilun kautta asiakas voidaan ohjata yksityiselle elinkeinoharjoittajalle, jossa hän suorittaa normaaleja työtehtäviä. (KELA. Työllistymistä edistävät toimenpiteet.) Syrjäytymisen ehkäisy on tärkeää ja nyky-yhteiskunnassamme siihen on olemassa runsaasti palveluita. Palveluista tärkeimpinä voinee mainita niin sanotut peruspalvelut. Peruspalveluihin lukeutuvat mm. sosiaali-, terveys-, opetus-, nuorisotyön, työ- ja elinkeinokulttuuri ja liikuntapalvelut. Tämän lisäksi, jos nuori opiskelee, on tämä oikeutettu opiskelijahuollon palveluihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.) Palveluiden kirjo on siis laaja. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori ei kuitenkaan välttämättä osaa hakea apua, tai ei välttämättä edes tiedä, että palveluita on saatavilla. Nuoren omalla motivaatiolla on myös iso roolinsa. Nuoren oman motivaation vahvistaminen onkin tärkeää, että nuori osaa hakea palveluita.

Työllistymisen kannalta tärkeimpiä yhteiskunnan tarjoamia palveluita onkin TE-palveluiden tarjoama nuorisotakuu. Nuorisotakuussa TE-toimiston on tarjottava kolmen kuukauden sisällä työnhaun alkamisesta nuorelle jotain palvelua tai toimenpidettä, joka tähtää työllistymiseen, tai ainakin edesauttaa siinä. Tämä voi pitää sisällään TE-toimiston tarjoaman työpaikan, tai koulutuspaikan. Kyseeseen voi tulla myös työkokeilu, jolloin nuori voi käydä kokeilemassa jotain työtä. Nuori voi saada myös työnhakuvalmennusta, missä nuori voi harjoitella työnhakua. Kyseeseen voi tulla myös palkkatuettu työ tai starttiraha. (TE-palvelut.)

On tärkeää, että syrjäytymisvaarassa oleva nuori löydetään, hänen tarpeensa tunnistetaan ja häntä autetaan löytämään hänelle sopiva vaihtoehto. Nuoren oma aktiivisuus ja motivaatio on tärkeää. Tarvittaessa nuorta voidaan auttaa vahvistamaan motivaatiota. Haastatteluissamme tuli ilmi, että suurimmat riskit syrjäytyä ovat tietyissä elämän taitekohdissa. Eräs tällainen taitekohta on siirtyminen koulusta työelämään. Tämä koskee sekä nuoria miehiä, että nuoria naisia.

Alle 18-vuotiailla lastensuojelu on tärkeä taho ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. Kuitenkin tänä päivänä lastensuojelun resurssit ovat riittämättömät ja asiakasmäärät suuria. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019.) Lastensuojelu ei siis kykene vastaamaan suuressa mittakaavassa täysipainoisesti omaa osuuttaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, mutta toki on kuitenkin yksi tekijä yhteiskunnassamme tällä saralla. Moniammatillinen yhteistyö muiden julkisten, sekä yksityisten toimijoiden kanssa myös vahvistaa lastensuojelun osuutta syrjäytymisen ehkäisyssä. On myös tärkeää, että yhteistyö ja tiedonkulku julkisen ja yksityisen sektorin välillä on toimivaa. On myös muistettava huomioida kolmas sektori ja sen tuomat mahdollisuudet syrjäytymisen ehkäisyssä.

Eräs valtakunnallisesti tärkeä järjestö on myös Ohjaamo. Järjestössä tarjotaan apua 15-29 vuotiaille nuorille monissa arkielämään liittyvissä asioissa. Ohjaamossa tarjotaan apua opiskeluun ja ammatinvalintoihin liittyvissä asioissa ja tämä erityisesti tulee kyseeseen juuri peruskoulun päättäneiden nuorten kohdalla. Ohjaamossa tarjotaan apua ja neuvontaa myös, kun on kyse työelämästä ylipäätään. Esimerkiksi CV:n teossa tai tsempataan työhaastatteluun. Syrjäytymisen yksi riski on päätyä asunnottomaksi.

Ohjaamosta saa apua myös, jos on riski joutua asunnottomaksi. Myös terveys- ja hyvinvointi asioissa saa ohjaamosta neuvontaa tai, jos nuoren talous on huonolla tolalla. Myös elämän kriiseihin ohjaamosta saa myös apua. (Ohjaamo.) Ohjaamon kaltaisille paikoille on kasvavaa kysyntää ja toimintaa olisi syytä laajentaa valtakunnalliseksi. Ohjaamo on syntynyt nuorisotakuun tultua voimaan ja on laajentunut kattamaan nuorten elämän kaikkia osa-alueita, eikä vain työllisyyteen liittyviä asioita, vaikka on myös TE-palveluiden alaista toimintaa (Ohjaamo). Syrjäytyvät nuoret ovat herkässä elämäntilanteessa, joten tällöin käy herkästi, että nuorta aletaan yhteiskunnan toimesta *juoksuttamaan* luukulta ja toimijalta toiselle. Ohjaamosta saa nuoren tarvitsemia palveluita saman katon alta.

Tämä vähentää nuoren stressiä tilanteestaan, sekä selkeyttää tilannetta, kun nuori voi saada kaiken tarvittavan yhden katon alta. Ohjaamon kaltaisissa paikoissa on aina kyse rahoituksesta, mutta myös arvovalinnoista. Pitkällä tähtäimellä ohjaamon kaltaisiin paikkoihin sijoitettu raha todennäköisesti maksaisi itsensä takaisin. Nämä ovat poliittisia päätöksiä, joita tulisi pohtia valtakunnallisella, että kunnallisella tasolla ympäri maan.

Nuorille naisille suoraan suunnattu palvelu on tyttöjen talot. Tyttöjen talot ovat suunnattu iältään 10–28 vuotta täyttäneille nuorille naisille tai toisaalta naiseksi itsensä identifioiville henkilöille. Tyttöjen taloilla nuoret naiset voivat viettää vapaa–aikaa, löytää uusia harrastuksia ja saada tukea erilaisiin elämäntilanteisiin. Tyttöjen taloilla voi lisäksi osallistua erilaisiin teemaryhmiin ja saada keskusteluapua ammattilaisilta. Tyttöjen talot tekevät tiivistä yhteistyötä eri sosiaalialan toimijoiden kanssa, sekä koulumaailman kanssa ja ovat tiivis osa seksuaalikasvatusta. (Tyttöjen talo.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöllämme tavoittelemme ennen kaikkea kehittävää vaikutusta Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisevän työn toimintaan. Toivomme, että työskentely ja haastattelut yhdessä Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön kanssa aktivoisi myös työntekijöitä pohtimaan ja kehittämään nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäiseviä palveluita tulevaisuudessa ja omatoimisesti jatkuvasti omaa työtään kehittäen. Opinnäytetyön tarkoituksena on haastatella Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen 9 työntekijää luomamme haastattelupohjan avulla. Haastatte-

luista saatujen tulosten perusteella tarkoituksena on pohtia keinoja, joilla Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen palveluita voidaan edelleen kehittää nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä.

Tutkimuskysymyksemme ovat, mitkä ovat ne tekijät, jotka aiheuttavat nuorten naisten syrjäytymistä nyky–yhteiskunnassa ja mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka ehkäisevät nuorten naisten syrjäytymistä nyky–yhteiskunnassa.

Materiaalin ollessa julkista, uskomme, että työstä ja teoriasta hyötyvät myös muut toimijat, jotka tekevät töitä nuorten kanssa. Esimerkiksi erilaiset kaupungin nuorisotyön tiimit, lastensuojelu, poliisi sekä vapaaehtoistoimijat.

Kokonaisvaltainen toivottu vaikutus ja tavoite työlle onkin parantaa nuorten naisten hyvinvointia sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja kehittää sekä aktivoida työelämän eri toimijoiden ja vapaaehtoisten valmiuksia ja tietotaitoa ennaltaehkäistä nuorten naisten syrjäytymistä nyt ja tulevaisuudessa.

5.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää paremmin tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä, joka on tässä tapauksessa nuorten 15–29-vuotiaiden naisten syrjäytyminen nyky- yhteiskunnassa. Tutkimuksen tarkoituksena on aidon elämän kuvaaminen, eli materiaali hankitaan konkreettisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa materiaalin keräämisen työvälineenä on havainnot, keskustelut, haastattelurungot ja vuorovaikutustilanteet. Kvalitatiivinen tutkimus voidaan liittää laadullisiin käytäntöihin, esimerkiksi osallistuvaan havainnointiin, ryhmien haastattelemiseen ja teemahaastatteluun, joista jälkimmäistä käytämme tiedonkeruu menetelmänä. Laadullisen tutkimuksen kautta pyritään ottamaan selvää tutkittavan ilmiön tarkoituksesta ja merkityksestä ja ennen kaikkea saamaan hyvin kokonaisvaltaisesti ja syventävästi käsitys tutkittavasta ilmi-

östä. Käytännön tasolla tarkoitus onkin useasti selvittää näkökulmia, erilaisia kokemuksia, ajatuksia, tunteita, vaikuttimia sekä mielipiteitä, joita tutkittavaan ilmiön liittyy. (Hirsjärvi ja Huttunen 1995, 174–201.)

Laadullisella tutkimuksella on kolme ominaispiirrettä, jotka ovat hypoteesittomuus, aineiston kerääminen ja sen analysointi, sekä tutkimuksen suhde teoriatietoon. Laadullinen tutkimus on yleensä hypoteesiton, eli tutkimuksessa edetään siten, että ennakkokäsityksiä ei ole tai ne ovat erittäin vähäiset, tämä johtuu siitä, että yksi laadullisen tutkimuksen tavoitteista onkin pyrkiä aikaansaamaan uudenlaisia ajatuksia ja hypoteeseja seuraaville määrällisille tutkimusprojekteille. (Eskola ja Suoranta 2015, 19–20.)

Laadullisen tutkimuksen suhde teoriaan on tärkeä, sillä tutkittavan ilmiön teoria on osallisena tutkimuksessa kahdella eri tavalla. Teoria on ensinnä keino, jolla helpotetaan tutkimuksen tekemistä sekä on päämäärä, jota kyseisellä tutkimuksella yritetään kehittämään. Laadullinen tutkimus tarvitsee siis taustateoriaa, jotta ilmiötä voidaan lähteä tutkimaan. (Eskola & Suoranta 2015, 81–83.)

5.3 Teemahaastattelu

Opinnäytetyömme laadullinen tutkimus toteutetaan käyttäen hyödyksi teemahaastatteluita. Teemahaastattelulla tarkoitetaan laatimaamme haastattelupohjaan perustuvaa haastattelumenetelmää, jota tulemme käyttämään aineistonkeruutapana laadullisen tutkimuksen tukena. Teemahaastattelut ovat luonteeltaan niin sanottuja puolistrukturoituja haastatteluja, sillä vaikka tulemmekin etenemään suunnittelemamme haastattelupohjan mukaan, mutta silti teemahaastattelun rakenne on vapaamuotoisempi, mitä strukturoidussa lomakehaastattelussa tulisi olemaan. (Alastalo 2005, 67.)

Olemme päätyneet kartoittamaan haastatteluissa nuorten naisten syrjäytymiseen liittyviä teemoja niin syrjäytymiseen johtavien tekijöiden, kuin syrjäytymiseltä suojaavienkin tekijöiden mukaan. Tällä tavalla teemahaastattelua hyödyntäen pys-

tymme tehokkaasti saamaan kasaan laajan materiaalikokonaisuuden opinnäytetyötämme ja kvalitatiivista tutkimustamme varten. Hallittavissa oleva ja selvitetty teoriatieto on tukenut meitä hyvin suunnitellessamme teemahaastattelun runkoa ja näin ollen tukee oleellisesti koko opinnäytetyön tutkimusta ja siihen liittyvää teoriatietoa, jonka mukaan teemahaastattelun pohja on suunniteltu. Olemme käyneet kohta kohdalta läpi lähdeaineistoa liittyen eri kysymyksiimme, mitkä haastattelurungossamme on ja saadun teoriatiedon valossa olemme ideoineet mielestämme opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitetta parhaiten tukevat tutkimuskysymykset.

Teemahaastatteluilla saavutimme materiaalikokonaisuuden nuorten naisten syrjäytymisestä. Haastattelut toteutimme parihaastatteluina yhteistyössä Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen kanssa ja haastattelun sekä tiedonkeruun kohteena olivat Snellun ammattilaiset. Olemme päätyneet parihaastatteluvaihtoehtoon, koska tällä tavalla voi kaksi haastattelijaa huomata kysyä asioita, joita toinen ei ole muistaneet kysyä. Lisäksi materiaalin kerääminen laajemmin on helpompaa parihaastattelun keinoin ja työt voidaan helposti jakaa haastattelijan ja kirjaajan välillä, jotta yhdelle ihmiselle ei tule liikaa työtaakkaa. Haastattelussa toinen haastatteli ja toinen kirjasi tärkeitä muistettavia kohtia. Lähetimme haastattelupohjan Snellun työntekijöille etukäteen ennen haastatteluita, jotta ammattilaiset pystyivät valmistautumaan vastaamaan kysymyksiin ja näin saimme laadukkaampaa aineistoa tutkimukseemme. Olemme valinneet parihaastattelut haastattelumuodoksi siitä syystä, että tällä tavalla jokainen ryhmämme jäsen pääsi haastattelemaan ammattilaista ja keräämään tietoa kolmesta neljään kertaan ja siten jokaiselle ryhmän jäsenelle riitti työtä tutkimuksen edetessä. Suunnittelimme haastattelupohjan ryhmänä siten, että kukin haastattelu oli kestoltaan noin puolitoistatuntia, jolloin tarvittava materiaalimäärä saadaan kasaan. (Liite 1)

Teemahaastatteluista saatujen materiaalien ja tietojen käsittelyyn ja erittelyyn käytimme teemoittamista. Tällä työmenetelmällä saimme suuresta materiaalista karsittua kaiken epäolennaisen eriteltyä ne tietyt tiedot, joilla on merkitystä vastattaessa kahteen tutkimuskysymykseemme. Koemme, että teemoitus on myös se työväline, mitä tulee käyttää, kun pyritään saavuttamaan ja kehittämään vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja kehittää Snellun toimintaa.

5.4 Snellu- Yhteistyötaho opinnäytetyössä

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina ja haastateltavien ammattilaisten työpaikkana on Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus, eli Snellu. Snellun tavoite on tukea ja antaa apua alle 29-vuotiaita ihmisiä ja heidän perheitään sekä lähiverkostoa monenlaisissa elämän muutos- ja taitekohdissa. Snellun palvelut ovatkin suunnattu erityisesti lapsille ja nuorille. (Snellu, Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus.)

Snellu tekee tiivistä yhteistyötä kaupungin nuorisotyön, poliisin, nuorisojärjestöjen ja rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Snellu tekee työtä eri puolilla Helsinkiä, mutta sen päätoimitila sijaitsee Matteuksen kirkon Varustamon yhteydessä. Snellu on Helsingin seurakuntien yhteisten diakoniapalveluiden ja nuorisotyön osa. (Snellu, Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus.)

Snellussa alle 29-vuotias nuori voi miettiä elämänsä vaikeitakin kysymyksiä yhdessä työntekijöiden kanssa. Tällaisia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi seksuaalisuuteen ja sukupuoleen suuntautuvat kysymykset, päihdeongelmiin ja syrjäytymiseen liittyvät asiat, ihmissuhdekuviot, hengelliset kysymykset, elämän kriisitilanteet ja tulevat rangaistukset ja vankeus. Nuori voi myös tulla mukaan Snellun järjestämään ryhmätoimintaan ja vapaaehtoistyöhön tai suorittaa erilaisia työkokeiluita sopimuksen mukaan. (Snellu, Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskus.)

5.5 Aineiston kerääminen

Aineiston keräämisen prosessi ja aineiston analyysi toteutettiin harkinnanvaraista otantaa hyödyntäen. Tämä tarkoittaa sitä, ettei tutkittavia kohteita oteta suuria määriä, mutta ne mitä tutkitaan, tutkitaan tarkasti, milloin siis keskitytään kerätyn materiaalin laadullisuuteen. Kerätty materiaali valikoidaan tutkittavaan teoriaan perustuen ja tarkoituksenmukaisuudella. (Eskola & Suoranta 2015, 60–61.)

Ennakkokäsityksemme mukaan ja yleisien keskustelujen kautta olimme aikaisemmin miettineet, että nuorilla miehillä on yleisempää syrjäytyä tai joutua palveluiden ulkopuolelle. Päätimme kerätä aineistoa haastattelemalla seurakunnan erityisnuorisotyön, eli Snellun, ammattilaisia siitä, että miten ilmiö näyttäytyy nuorten naisten osalta heidän työssään. Haastattelujen eettisyyden vuoksi haastattelut kohdentuivat ainoastaan työntekijöihin. Emme haastatelleet nuoria tai Snellun asiakkaita toteuttaessamme tutkimusta, sillä halusimme suunnata tutkimuksen nimenomaan Snellun työntekijöihin ja heidän näkemyksiin työhönsä ja työnsä kautta saamiinsa tietoihin nuorten naisten syrjäytymisestä ja sen ennaltaehkäisemisestä.

Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutettiin 2021 marraskuussa, jolloin haastattelimme yksitellen kaikki Snellun työntekijät. Haastattelut toteutettiin siten, että meistä haastattelemassa oli SNELLUn työntekijää aina kaksi henkilöä. Haastattelut äänitettiin puhelinsovellusten avulla ja sen lisäksi haastattelusta kirjattiin myös kirjallisia muistiinpanoja tietokoneelle. Tietokoneelle kirjattiin muistiinpanoja siitä syystä, että mielestämme ja haastateltavien korostamat asiat olisivat kätevästi saatavilla haastattelujen jälkeen, sillä tiesimme, että materiaalia tulisi olemaan runsaasti ja tärkeitä kohtia olisi tällöin vaikeaa etsiä aineiston seasta. Haastatteluajankohdat sovittiin sähköpostitse Snellun yhteyshenkilön kanssa ja haastattelupäiviä kertyi kaiken kaikkiaan kolme. Haastatteluun osallistui yhdeksän asiantuntijaa. Keskimääräinen haastatteluaika oli noin 40 minuuttia ja haastattelusta kertyi litteroitua tekstiä yhteensä 58 sivua. Litteroinnin apuvälineenä käytettiin Wordin litterointityökalua, jonka jälkeen litteroidut tekstitiedostot korjattiin sujuvammiksi siten, että apuna käytettiin alkuperäistä äänitettä sekä haastatteluissa tehtyjä muistiinpanoja. Asiantuntijoiden joukossa oli mm. psykologi, erityisnuorisotyönohjaajia, projektityöntekijä sekä kokki. Haastateltaville lähetettiin etukäteen opinnäytetyönsuunnitelma, jossa oli liitteenä haastattelurunko, joten kaikilla haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin ennalta.

Pyrimme luomaan haastattelurungon yhdessä siten, että se vastaisi meidän tutkimuskysymyksiä, jotka ovat: *Mitkä ovat ne tekijät, jotka voivat suurentaa nuorten naisten syrjäytymisen riskiä nyky- yhteiskunnassa* ja *mitkä ovat ne tekijät, joilla*

pystytään ennaltaehkäisemään nuorten naisten syrjäytymistä nyky- yhteiskunnassa. Haastattelujen jälkeen saimme mielestämme paljon vastauksia, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiämme, mutta vastaukset eivät kuitenkaan olleet yksiselitteisiä ja yhtenäisiä, sillä syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät ovat moniselitteisiä ja yksilökohtaisia.

5.6 Aineiston analysointi

Haastattelun sisällön litterointi toteutettiin siten, että ryhmämme yksi henkilö oli litteroinnista päävastuussa, mutta itse työ kuitenkin käsiteltiin yhdessä. Antamalla litterointivastuu yhdelle henkilölle päästiin siihen, että litteroinnista tuli yhtenäistä ja selkeää, joten itse aineiston analysoimisesta tulee vaivattomampaa. Litteroinnin aikana teimme kaikki tiivistä yhteistyötä, jolloin kaikki ryhmän jäsenet pysyivät mukana haastattelujen sisällöistä. Sisältö analysoitiin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmällä, jolla pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, tässä tapauksessa nuorten naisten syrjäytymiseen johtavia riskitekijöitä ja nuorten naisten syrjäytymistä ehkäiseviä tekijöitä. Kvalitatiivinen tutkimus on tieteellinen tutkimuksen menetelmä, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Koppa, Jyväskylän yliopisto. Laadullinen tutkimus). Kvalitatiivisella tutkimuksen menetelmällä pyrimme siihen, että pystymme luomaan aiheestamme tiivistetyn ja yleisen kuvan.

Litterointimenetelmämme aikana huomasimme, että materiaaleissa oli paljon ylimääräistä ja epäolennaista, kuten kuulumisten vaihtoa ja keskustelun rönsyilyä, joten ensimmäisenä karsimme kaikki epäollennaisuudet pois ja tiivistimme litteroinnit. Tiivistyksen jälkeen kävimme jokaisen aineistodokumentin läpi ja seuloimme materiaaleista samankaltaisuudet ja samanlaiset käsitteet.

Litteroinnin jälkeen kävimme yhdessä läpi litteroidun materiaalin. Tämän toimenpiteen aikana erottelimme materiaaleissa esiintyvät termit, jotka olivat keskeisiä opinnäytetyömme kannalta. Tätä erottelua kutsutaan teemoitteluksi, joka tarkoittaa sitä, että aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä ja samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri

luokiksi, joista muodostuvat alaluokat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 93). Litterointeja lukieassa erottelu tapahtui siten, että teimme tyhjälle Word-pohjalle tukkimiehen kirjanpitoa siitä, kuinka usein tärkeät käsitteet toistuvat haastattelussa.

Teemoittelu jaettiin kahteen osaan sen perusteella, mitkä ovat meidän tutkimuskysymykset, eli *Mitkä ovat ne tekijät, jotka voivat suurentaa nuorten naisten syrjäytymisen riskiä nyky- yhteiskunnassa* ja *mitkä ovat ne tekijät, joilla pystytään ennaltaehkäisemään nuorten naisten syrjäytymistä nyky- yhteiskunnassa.* Toisin sanoen, pääryhmiksi tulivat *syrjäytymisen riskitekijät* ja *syrjäytymiseltä suojaavat tekijät*. Haastatteluista saadut vastaukset jaottelimme siten, että saimme eriteltyä nuoren naisen sosiaaliset suhteet, yksilölliset vaikuttajat, sukupuoliroolin sekä yhteiskunnan tuen.

Tuloksia käsitellessämme käytimme haastatteluissa esiintyviä lainauksia. Lainauksissa tullaan varmistamaan lainattavan yksityisyyden suoja ja lainauksia muokkaamme siten, että poistamme lainauksista ylimääräiset täytesanat, kuten ”niinku”, ”tuota tuota” tai ”että että”. Lainauksia muokataan myös yleiskieleen eivätkä lainaukset esiinny puhekielisinä. Tästä huolimatta lainausten asiasisältö pysyy koskemattomana.

5.7 Tutkimuksen tulokset

Haastattelutulokset jaettiin kahteen pääluokkaan, eli suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin. Teimme haastattelutuloksista taulukon, jotka esiintyvät edellä olevissa kuvioissa (Kuvio 1, Kuvio 2). Kuovioissa esitetään sitä, kuinka monta kertaa pääluokkiin liittyvät aiheet on mainittu haastatteluissa. Puhumme tässä opinnäytetyössä nuorista, jolla viittaamme opinnäytetyömme kohderyhmään, eli nuoriin naisiin.

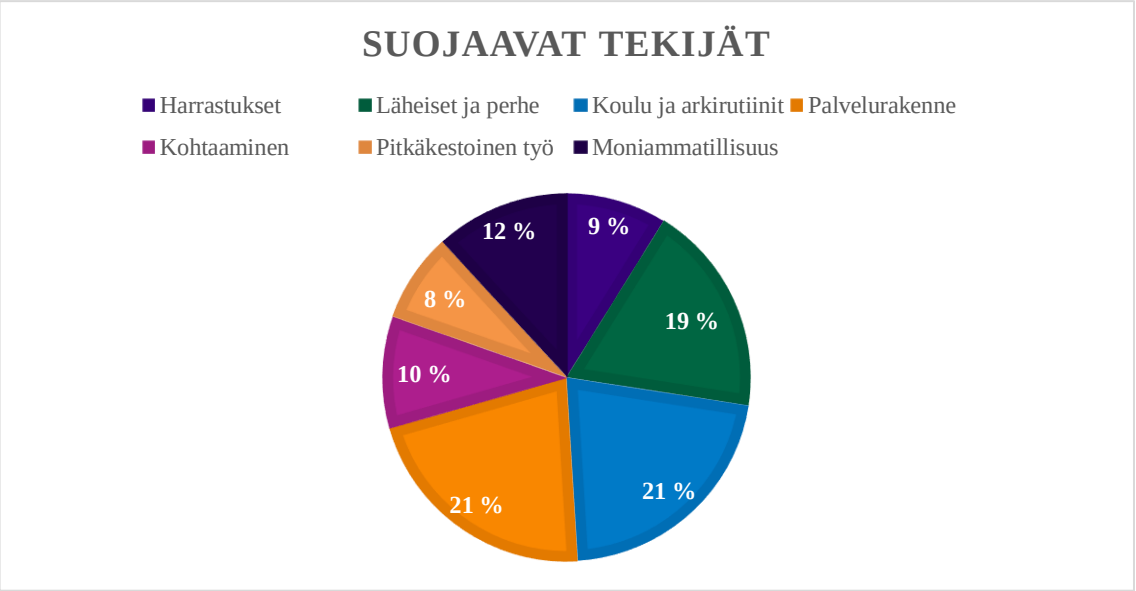

Kuvio 1. Haastatteluissa esiintyviä suojaavia tekijöitä.

Haastattelussa esiintyi kaiken kaikkiaan 7 toistuvaa suojaavaa tekijää. Kuvion perusteella (Kuvio 1) ilmeni, että palvelurakenne sekä koulu- ja arkirutiinit nousivat suurimmiksi tekijöiksi, jotka suojaavat syrjäytymiseltä. Lisäksi useimmiten mainittuna on läheiset ja perhe, joitten tärkeys korostuu. Muuten kuviossa esiintyy harrastukset, palvelurakenne, kohtaaminen, pitkäkestoinen työ sekä moniammatillisuus, joista jokainen koetaan tärkeäksi suojaavaksi tekijäksi nuoren naisen hyvinvoinnissa. Koululla ja arkirutiinilla käsitetään arjen rutiinien merkitystä ja kuuluvuutta, että on paikka missä olla. Kohtaaminen käsittelee sitä, että nuori kokee tulleensa kohdatuksi palvelujen piirissä ja hänet otetaan tosissaan, eikä kohdella potilaana. Pitkäkestoisella työllä puolestaan tarkoitetaan, että nuoren kanssa tehtävä työ tulisi olla pitkäkestoista, eikä ammattilainen vaihdu lyhyen ajan sisällä. Kaikki käsitteiden käyttö yhteen laskettuna on 102, joista on saatu prosenttilukemat.

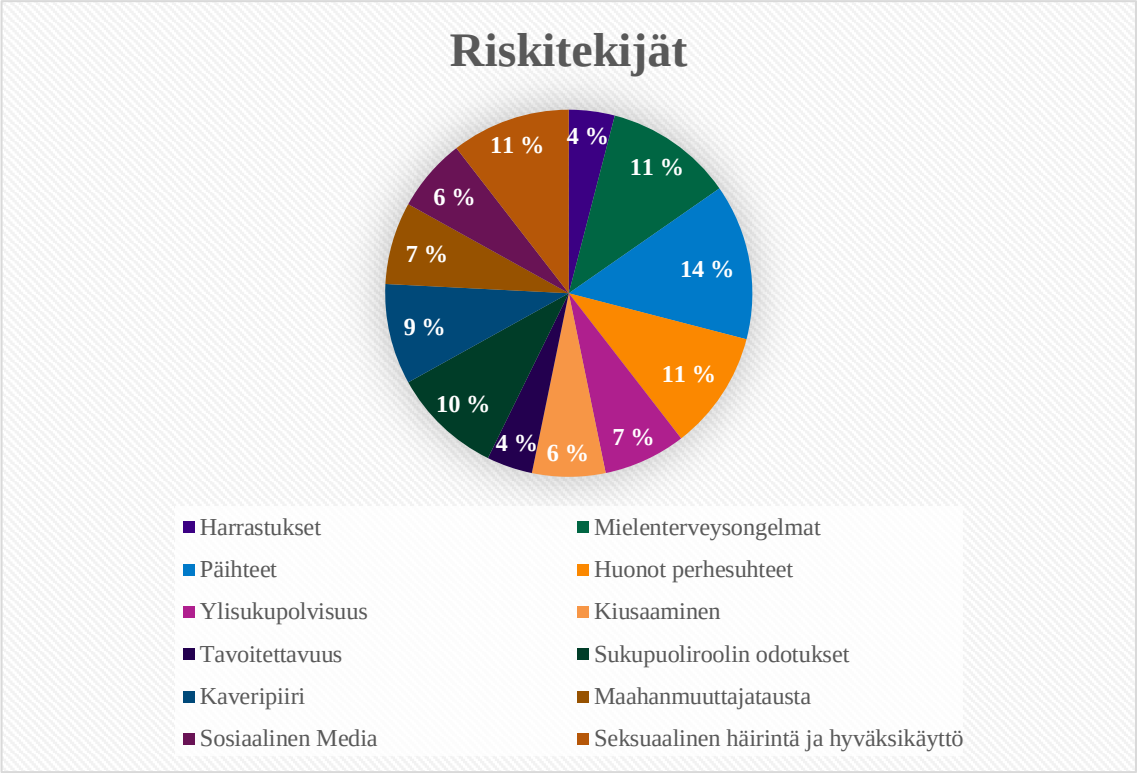

Kuvio 2. Haastetteluissa ilmenneet riskitekijät.

Toisessa kuviossa (Kuvio 2) ilmenee haastatteluissa käsitellyt merkittävät riskitekijät, jotka vaikuttavat nuoren naisen syrjäytymiseen. Kuten kuviosta huomaa, käsitteiden käyttö menee kohtalaisen tasaisesti. Korkeimpia arvoja saivat mielenterveysongelmat, sukupuoliroolin odotukset, huonot perhesuhteet sekä päihteet. Vähiten haastatteluissa ilmeni harrastukset sekä tavoitettavuus. Kun vertaa riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden välillä käytettyjen termien määrää, voi huomata, että riskitekijöitä ilmenee haastatteluissa enemmän. Riskitekijöihin haastatteluissa käytetty otanta on 124, joista on saatu otettua prosenttilukema kuvioon.

Yksittäisiä käsitteitä haastatteluissa nousi, kuten esimerkiksi puberteetti tai trauma, jotka molemmat mainittiin haastatteluissa kerran. Lisäksi haastatteluissa mainittiin kerran mm. lapsiperheköyhyys ja taloudellinen tilanne. Yksittäisiä mainintoja emme käsittele opinnäytetyössämme, sillä nämä yksittäiset tekijät voidaan sitoa suurempiin teemoihin.

Kuten aikaisemmin mainittiin, jaoimme teemat neljään osaan, jotka ovat sosiaaliset suhteet, yksilölliset vaikuttajat, sukupuolirooli sekä yhteiskunnan tuki. Jokaisessa teemassa on sekä riskitekijöitä, että suojaavia tekijöitä. Teimme ryhmittelyistä taulukon, jossa pilkomme teemat vielä syventäviin alaluokkiin (Kuvio 3)

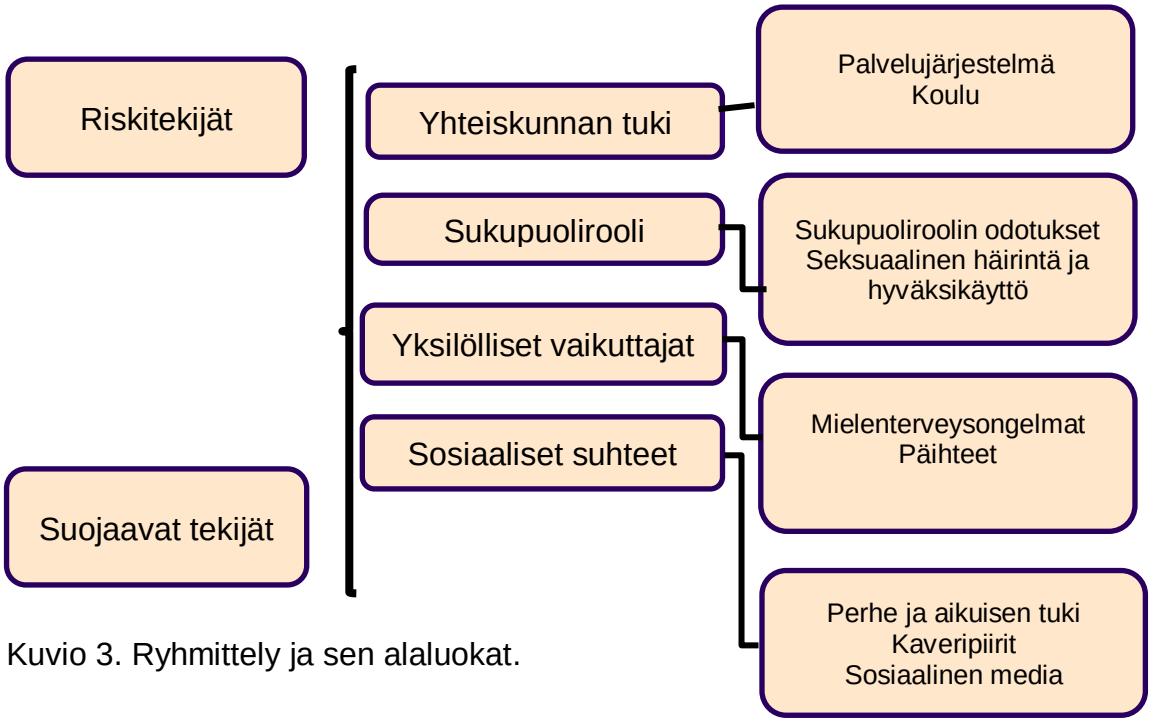

Kuvio 3. Ryhmittely ja sen alaluokat.

Opinnäytetyössä keskitymme neljään teemaan, jotka ovat yhteiskunnan tuki, sukupuolirooli, yksilölliset vaikuttajat sekä sosiaaliset suhteet. Käsittelemme näitä neljää teemaa siten, että tarkastelemme niitä alaluokkien kautta, jotka näkyvät kuviossa (Kuvio 3.). Kyseiset teemat ja alaluokat olivat eniten edustettuina haastatteluissa.

6 TULOKSET

6.1 Sosiaaliset suhteet

6.1.1 Läheiset ja perhe

Haastatteluissa nousi esille sosiaalisten suhteiden merkitys niin riskitekijänä, kuin suojaavana tekijänä. Hyvät perhe- ja kaverisuhteet suojaavat nuorta syrjäytymiseltä, mutta huonot lähtökohdat ja huono kaveripiiri puolestaan voi edesauttaa syrjäytymistä. Nuorten kasvuprosessin tutkimuksessa on nostettu tärkeiksi siirtymävaiheiden ja elämänkaaren tutkimus. Nuorten sosialisaatio on kasvavan ihmisen ja hänen elinympäristönsä välinen sopeutumisprosessi, jossa tulee huomioida sekä eri toimintaympäristöjen väliset suhteet ja laajemmat kulttuuriset kontekstit. (Notkola ym. 2013, 62.) Toisin sanoen, elinympäristöllä ja siirtymävaiheilla valtava merkitys nuoren naisen hyvinvoinnin kannalta. Ylisukupolvisuus ja sitä kautta päihdeongelmat, mielenterveysongelmat sekä huono-osaisuus tulivat myös haastatteluissa merkittävästi esille.

> *Ajattelen että, ylisukupolvisuuden kysymykset, jos perheessä on ylisukupolvisia mielenterveys-, päihde- ja/tai talousongelmia ja lapsiperheköyhyyttä, niin ne voi osaltansa edesauttaa [syrjäytymistä]*

> *Kehitys nousee sieltä ihan varhaisesta vaiheesta, mutta mielestäni ei voi olla sanomatta sitä, että myös ylisukupolvisuus voi periytyä hyvinkin monella tavalla kasvun aikana. Miten ne näyttäytyy, on perusta valtaosin terveelle kasvulle, mikä ei tietenkään tarkoita sitä, ettei ei voi tulla sellaisia olosuhteita, jotka on syrjäyttäviä.*

Vanhempien tai läheisten sosioekonominen asema ei automaattisesti tarkoita tietenkään sitä, että nuori syrjäytyy yhteiskunnasta, mutta ihminen, joka kasvaa turvallisessa ympäristössä on valmiimpi kohtaamaan elämänvaiheiden stressitekijöitä. Jatkuva niukkuus voi kaventaa näköaloja ja sinnittely toimeentulon kanssa voi syödä ihmisen henkisiä voimavaroja, mikä todennäköisesti vaikuttaa vanhemmuuteen (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017, 4).

Haastatteluista kävi myös ilmi useampaan kertaan, että pitkäaikainen työ nuoren kanssa antaa nuorelle aikuisen tuen, jonka nuori tarvitsee. Tällä tarkoitetaan sitä, että nuorella on pitkäaikainen työntekijä, joka tarjoaa nuorelle luotettavan aikuisen mallin, eikä työntekijän kohdalla tapahdu jatkuvaa vaihtuvuutta. Tällä tavoin nuori saa mahdollisen tuen ja turvan, jota hän ei välttämättä kotoa saa vanhemmiltaan tai huoltajiltaan.

Ajattelen, että henkilökohtainen tuki, että saisi yhden luotettavan aikuiskontaktin tai sellaisen kenen kanssa voisi ylipäätään hoitaa kaikkia käytännön asioita ja joka uskoisi sinuun, näen siinä sellaisen henkilökohtaisen suhteen merkityksen.

Jos mennään ongelmapuolelle, näen, että monet palvelut ovat projekteja, että jokin juttu on kaksi tai kolme vuotta ja se olisi sillä hoidettu. Tarkoitan sitä, että meillä on tavallaan tällainen kertakäyttöyhteiskunta, että hirveän harva palvelu tarjoaa sellaista vuosien sitoutumista ja rinnalla kulkemista.

6.1.2 Kaveripiirit

Kaveripiirit tai niiden puuttuminen on olennainen osa nuoren kehitykselle ja sosiaalisille suhteille. Nuoruudessa tarve kuulua joukkoon ja tarve yksinäisyyteen vaihtelevat. Kun yksinäisyys ei ole oma valinta ja nuori jää tahtomattaan porukan ulkopuolelle, voi se olla hyvinkin haavoittava kokemus. Yksinäisyys voi johtua monesta syystä, kaverisuhteet voivat katketa esimerkiksi muuton tai vanhempien eron takia. (Mielenterveystalo. Nuoret.) Haastatteluissa korostui useasti kaveripiiri ja sen merkitys nuoren hyvinvointiin mutta kaveriporukassa voi myös esiintyä riskitekijöitä kuten mm. päihteiden käyttöä.

Tietysti erilaiset kaverisuhteisiin liittyvät nivelkohdat voivat olla syrjäyttäviä tekijöitä tai eheyttäviä.

Nuori voi olla ihan hyvistäkin lähtökohdista, mutta sitten kun sattuu se kaveriporukka, joka käyttää päihteitä, niin silloin hyvistäkin lähtökohdista voi tulla päihderiippuvuutta.

Kaveripiirien merkitys kuitenkin korostuu siten, että kaveripiirin tai ystävän tuki koetaan suojaavana tekijänä. Vaikka nuori olisi huonoista lähtökohdista, voi silti ystävän tuen avulla selvitä syrjäytymättä. Ystävyys ja kaveripiirit voivat muodostua, vaikka perheolosuhteet ovat nuorilla erilaisia. Nuorten mainitsemia yhtenäisyyksiä ystävyyteen ovat asuinpaikkaan ja kouluun, harrastuksiin sekä elämäntyyliin liittyvät asiat. Myös arvot, poliittiset ja uskonnolliset kysymykset, erottavat ja yhdistävät nuoria toisiinsa. (Aaltonen, Kivijärvi, Peltola & Tolonen, i.a.) Esimerkiksi Snellun toiminnassa tämä näkyy siten, Snellu Cafessa työpajatoiminnassa työskentelevät nuoret saavat toisistaan tukea ja ystävystyvät sitä kautta.

> *On toivottavaa, että saa elämään jonkun rytmin ja on syy miksi herätä. Tarkoitushan on, että nuoret ystävystyvät. Se on tavallaan semmoinen yhteisön tuki ja se ystävyys voisi kantaa johonkin.*

Yksinäisyys ja ystävien puute on myös riskitekijä nuoren elämässä. Yksinäisyyteen johtavia tekijöitä on monia, kuten esim. nuori ei ole tasa-arvoisessa asemassa muihin nuoriin verrattuna. Eriarvoisiin asetelmiin voi johtaa taloudellinen tilanne, maahanmuuttajatausta tai muuten vaan yksilölliset tekijät. Nuori ei esim. etnisen taustansa vuoksi sulaudu muiden nuorten seuraan, nuorella ei ole samanlaisia muotivaatteita tai nuorella ei ole varaa harrastaa samoja harrastuksia ikäluokkansa muiden nuorten kanssa.

> *Yksinäisyyden ja semmoinen ulkopuolelle jätetyksi tuleminen on hirveän kipeä ja syrjäyttävä asia, että se helposti vaikuttaa omaan kuvaan.*

6.1.3 Sosiaalinen media

Sosiaalisen median merkitystä käytiin läpi haastatteluissa. Tänä päivänä nuoret viihtyvät paljon sosiaalisessa mediassa ja sosiaaliseen mediaan, kuten Snapchat ja Whatsapp palveluun luodaan ryhmiä esim. kaveripiireille tai koululuokille. Sosiaalisessa mediassa kaverit ja myös tuntemattomat pystyvät kommentoimaan toistensa kuvia tai aloituksia. Tällaiset alustat luovat mahdollisuuden nettikiusaamiselle ja syrjinnälle, jotka vaikuttavat oleellisesti nuoren itsetuntoon ja toimivat riskitekijöinä nuoren syrjäytymisessä. Sosiaalinen media altistaa myös mahdollisille ulkonäköpaineille, sillä nuoret luovat itseään ja identiteettiään sosiaalisessa mediassa kuvien jakamisen ja päivitysten teon kautta. He tuovat itseään esille eri tavoin sosiaalisessa mediassa sekä tarkkailevat ja vertailevat toistensa kuvia ja päivityksiä. (Viisteensaari 2018.)

> *Näkisin, että sosiaalinen media on tehnyt nuorten naisten olemisesta tukalampaa, koska ne paineet mitä tulee, kun on sosiaalisessa mediassa. Se altistaa erilaiselle kehonkuvan tyytymättömyydelle, mitä enemmän tunteja siellä on katsomassa julkkisten somekuvia, niin ei se voi olla vaikuttamatta.*

6.2 Yksilölliset vaikuttajat

6.2.1 Mielenterveysongelmat

Haastattelujen perusteella mielenterveys- ja päihdeongelmat nuorella käyvät käsi kädessä. Päihteiden käyttöä itsessään ei pidetä ongelmana, mutta päihteiden käyttö käsitetään oireena pohjalla olevista mielenterveysongelmista. Päihteiden käytöstä voi myös tulla riippuvuus ja tapa, joka puolestaan voi johtaa mielenterveysongelmiin.

Mielenterveysongelmat ovat merkittäviä terveysongelmia kaikissa ikäryhmissä ja vain osa niistä kärsivistä ihmisistä hakee apua. (Kestilä Karvonen 2019, 59.) Moni mielenterveysongelmista kärsivä siis jättää hakematta apua, joten tämän vuoksi saavutettavuus varsinkin nuorten kohdalla on ensisijaisen tärkeässä asemassa.

> *Eihän nuori psykologin palveluihin hakeudu paitsi ihan poikkeuksissa, on toki ollut sellaisiakin, jotka etsivän työn kautta ovat löytäneet tänne, mutta, että ne itse hakeutuisivat palveluihin, on mielestäni aika harvinaista. Voi olla, että tarvitaan jotain ympärivuorokautista tukea, esimerkiksi lasten psykiatria tai muuta tuon mielenterveys ja päihdeoireilun osalta.*

6.2.2 Päihteet

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos kertoo, että päihdehäiriöstä on kysymys, kun päihteet alkavat hallita elämää ja päihdehäiriön tyypillisimpiä oireita ovat pakonomainen halu käyttää päihteitä, kontrollin heikkeneminen, päihdekeskeinen sisältö elämässä, päihteiden kulutus kasvaa määrällisesti, vieroitusoireet, kyvyttömyys suoriutua velvoitteista, päihteisiin liittyvät fyysiset vaaratilanteet, toistuva

lain rikkominen sekä käyttö haitoista huolimatta. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Mielenterveys. Nuorten mielenterveyshäiriöt.) Päihderiippuvuuteen syitä voi olla monia, eikä mielenterveysongelmat yksin johda päihdehäiriöön, vaan siihen voi ajaa mm. seura ja kaveripiirit tai ylisukupolviset tekijät.

> *Just se ympäristö ja lähipiirin porukat, ketkä mahdollisesti ovat päihteiden käyttäjiä, niin se on ihan hirveän vahva tekijä, että kyllä se näkyy meillä myös. Jos itse itsensä lääkitseet vahvasti, niin silloin voi olla siinä kuilun partaalla aika nopeasti, koska lähipiiri on jo mahdollisesti valmiiksi siellä.*

6.3 Sukupuolirooli

Sukupuoliroolit ovat tyypillisesti jakaneet miehiä, naisia, poikia ja tyttöjä aina erilleen. Suomalaisen yhteiskunnan historiassakin on pitkät perinteet siitä, mitkä kotityöt, tehtävät, koulutukset, harrastukset, työt ja elämänvalinnat kuuluvat naisille ja mitkä miehille. Sukupuoliroolit voivat selkeästi tulla vastaan kasvatuksen kautta ja yhteiskuntamme arkielämässä monin tavoin, vaikka sinänsä suomalaisten tyttöjen asema onkin parempi, kuin monissa muissa maailman maissa. Yleisesti ottaen sukupuolirooleja opetetaan ja sen kautta myös toteutetaan yhteiskunnassa tiedostamattomasti, mikä kävi myös ilmi haastatteluidemme kautta. Esimerkiksi tyttöjen mahdollisuuksia urheilussa ja johtamistehtävissä ei koettu haastatteluissa niin hyviksi kuin pojilla. Erityisesti urheilun maailmassa tämä näyttäytyy haastattelujen mukaan suoranaisena syrjimisenä, joka on omiaan vaarantamaan nuoren naisen mielenterveyttä. (Nuorten netti, 2020).

> *Erityisesti jos mennään harrastuksissa, vaikka sinne urheilun maailmaan, niin siellä tulee sitten niitä jakoja, että pojilla on mahdollisuus menestyä paremmin tai saada toimeentulevaa ammattia jostain urheilusta. Myöskin johtajan paikat voi olla vielä naiselta vaikeasti saatavissa.*

Monet vastaajat kokivatkin, että juuri harrastusten puolella ja urheilumaailmassa sukupuoliroolien ja odotusten luoma paine nuorille naisille on erityisen suurta.

Moni myös totesi, että sukupuoliroolien normit ovat niin tiukasti juurtuneet suomalaisen urheilun toimintaan, ettei ainakaan vielä ole mahdollista niitä lähteä täysin purkamaan.

> *Jos harrastukset ei ole kauhean suoritus painotteisia, niin näkisin, että mullakin on paljon semmoisia asiakkaita ollut, jotka on sitten harrastaneet ihan hirveästi ja rajustikin, että se on ollut suoritus painotteista ja siitä on tullut sitten ongelmia. Jos se olisi sellaista järkevää, että vaikka et ole ihan hirveän hyvän niin sinä voisit olla siellä. Joissakin harrastuksissa esim. voimistelu tai cheerleading tai jokin muu tämmöinen, että sieltä ei sitten pudoteta pois, koska se on taas se paha kohta. Mutta mielestäni monissa harrastuksissa painotetaan sitä, että tavallaan se olisi kaikille mahdollista.*

6.3.1 Sukupuolirooli maahanmuuttajataustaisella

Maahanmuuttajataustaisilla ja myös erilaisen kulttuurin omaavilla nuorilla naisilla valtaväestöön nähden on erityisen haastava tilanne juuri oman kulttuurin sukupuoliroolien- ja odotusten takia. Vanhemmat, suku ja ystävät voivat painostaa nuoria naisia olemaan tietyssä kulttuurillisessa muotissa ja mikäli nainen ei tähän suostu, on seurauksena yleensä perheestä pois sulkemista, kiusaamista ja jopa henkistä- ja fyysistä väkivaltaa. Suuret odotuksen naisen roolista aiheuttavat paljon henkistä painetta nuorilla naisille suomalaisessa yhteiskunnassa. Haastatteluissa saamiemme vastausten perusteella nuorten naisten maahanmuuttajatausta ja erilainen kulttuuritausta oli nähty suorana linkkinä ja riskinä syrjäytymiseen.

> *Perhe ajattelee yhteiskunnasta, elämästä ja asemasta ihan eri tavalla ja sitten kun menet kouluun ja koulussa on suomalaisia tyttöjä, jotka käyttäytyvät hyvin eri tavalla, miten sukusi tai perheesi haluaa sinun käyttäytyvän, niin siinä tulee aika paljon ristiriitoja sille tytölle.*

Toinen vaikeus nähtiin suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisessa. Moni vastaaja koki, ettei suomalaiset viranomaiset ole toimineet riittävän ymmärtävästi, tasapuolisesti ja neutraalisti maahanmuuttajataustaisia ja eri kulttuurin omaavia

kohtaan, mikä myös puolestaan lisää eri kulttuurista tai maasta lähteneen nuoren naisen syrjäytymisriskiä.

> *Jos esimerkiksi hänen vanhempansa olisi tullut suomeen niin hekään eivät ole välttämättä vielä kunnolla integroitunut meidän yhteiskuntaamme. Voi olla, että kieli on hakusessa ja kaikkea tämmöistä, mikä vaikuttaa sitten siihen, että se tyttö ilmeisesti saattaisi olla se, joka osaa sen kielen parhaiten ja jopa joutuu tulkkaamaan vanhempia ja hoitamaan vanhempia ja muuta tällaista, että siinä on paljon vaikeuksia. Meidän yhteiskuntaamme ei ole ihan hirveän helppoa ollut varmaan integroitua.*

6.3.2 Sukupuolen suojavaikutus suomalaisessa yhteiskunnassa

Osa haastateltavista teki tärkeän havainnon naisen sukupuolen suojaavasta ominaisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Perinteisesti suomessa naiselta on odotettu vähemmän suorituspainoista ja saavuttavaa elämää, kun miehiltä, mikä voi näkyä esimerkiksi siinä, että naisiin ei kohdistu niin suuria odotuksia uran ja saavutusten suhteen, kuin miehiin. Eikä tässä yhteydessä puhuta vain ammateista ja elämäntyöstä, vaan myös seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista, harrastuksiin liittyvistä teemoista ja miehekkyyden ja naisellisuuden normeihin liittyvissä ihanteista.

> *Ehkä tyttöihin ja naisiin edelleenkin, jos ajattelee nyt ihan tällaista perinteistä kantasuomalaisista jotenkin kulttuuria, niin kyllä naisiin ja tyttöihin kohdistuu vähemmän tietynlaisia odotuksia kuin miehiin. Naisilla on ehkä enemmän vapautta ja liikkumavaraa siinä roolissa, että tyttö voi sanoa haluavansa olla palomies ja se ei ole mitenkään kummallista. Mutta jos poika sanoo, että haluaa olla balettitanssija, siinä on edelleen tietynlaista helposti sellaista ajatusta että, että poikien pitää olla poikia tietyllä tavalla. Varmaan myös, jotka kuuluvat vaikka seksuaalivähemmistöihin, niin kyllähän se on varmaan edelleen niin, että naisten kanssa seurustelevat naiset saa olla enemmän rauhassa kuin miesten kanssa seurustelevat miehet. Kyllä naisen rooli on siinä mielessä laajempi. Mutta sillä on varmasti kääntöpuolensa.*

Vastauksia tulkitessa olemmekin huomanneet, että tietyssä mielessä naisen asema suomalaisessa yhteiskunnassa sukupuoliroolien odotusten kannalta voisi olla jopa parempi kuin miesten, edellä mainittujen liikkumavarojen takia.

6.4 Yhteiskunnan tuki

Suomalaisessa yhteiskunnassa on tarjolla paljon erilaisia tukipalveluita eri-ikäisille ihmisille terveyden, sosiaalipalveluiden ja syrjäytymisen ehkäisemistä ajatellen. Suomalaisessa yhteiskunnassa pyritään yhteiskunnan tukipalveluilla ehkäisemään nuorten syrjäytymistä esimerkiksi oppivelvollisuudella ja kouluttautumisella, koska matala koulutustaso on yksi syrjäytymisen riskitekijä. Nuoria pyritään myös työllistämään ja osallistamaan erilaisiin harrastuksiin, sillä osattomuus ja arjen epäsäännöllisyys voi myös johtaa syrjäytymiseen. Lisäksi yhteiskunta tarjoaa erilaisia päiväpalveluita ja terveyspalveluita päihteidenkäytön ehkäisemiseksi ja mielenterveysongelmien seulomiseksi, sillä nämä myös yhdistetään syrjäytymisriskin alle joutumiseen. Myös toimeentulon pienuudesta johtuvia ongelmia pyritään ehkäisemään sosiaalitoimen toimesta koko suomen alueella, sillä pienituloisuus, varsinkin yhdistettynä muihin tekijöihin lisäävät syrjäytymisuhan alle joutumista. Edellä mainitut riskitekijät yhdessä perheristiriitojen, asunnottomuuden, väkivallan tai hyväksikäytön uhan kanssa muodostavat suuren syrjäytymisen uhan nuorille, joita yhteiskunta pyrkii omilla, sosiaali-, terveys, poliisi- ja nuortenpalveluilla ehkäisemään. (THL.)

6.4.1 Projektien ongelmallisuus

Suomalaisen yhteiskunnan tarjoamaa tukea kuvailtiin haastatteluissa luonteeltaan ongelmalliseksi. Monen haastateltavan mielestä yhteiskunnalta kyllä sai apua, mutta etenkin nuorten syrjäytymiseen ja tukiverkkojen ulkopuolelle pudonneisiin nuoriin sovellettiin enemmän ns. Projektiluontoista lähestymistapaa, joka nähtiin vajavaisena tapana tukea yhteiskunnasta syrjäytynyttä nuorta. Useamman haastateltavan mukaan muutokseen ja työntekijään ei voi sitoutua lyhyen ajan sisällä ja luottamuksen rakentaminen syrjäytymisvaarassa olevan nuoren

kanssa vaatii pidempää työskentelyjaksoa yhteiskunnalta, kuin sen, mitä yksittäiset projektiluonteiset työt tarjoavat tällä hetkellä.

> *Näen, että hirveän monet palvelut ovat projekteja ja, että joku juttu on kaksi tai kolme vuotta ja sitten ikään kuin se olisi hoidettu sillä. Mä olen tavannut joitakin asiakkaita, että minulla on suhde 15 vuotta ja voi olla että mä tarkoitan sitä, että meillä on niin tämmöinen kertakäyttö yhteiskunta tai jotenkin sellainen, että asiat pitäisi ratketa tässä ja näin, vaan sanon, että pitkää vuosien sitoutumista ja sitä semmoista rinnalla kulkiuutta ja sitä hirveän harva palvelu tarjoaa. Sitten nämä ihmiset eivät halua osallistua, koska sinä lähdet, koska se on vaihtunut. Jos ajatellaan, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät on vaihtunut sen 100 kertaa, laitokset on vaihtunut ja kaikki on vaihtunut, niin ei ole tavallaan sitä luottamusta. Mutta sitten, kun sitä ei ole niin miksi sitoutuisi, jos ajattelee itsensä siihen asemaan, niin miksi sitoutuisin siihen, että randomisti ovesta tulee vaan tyyppejä ja jokainen on hirveän huolissaan sinusta ja sitten ne häviää. Niin sehän on semmoinen vähän oravanpyörä sitten.*

6.4.2 Työntekijän vierellä kulkemisen tärkeys

Haastatteluissa kävi voimakkaasti ilmi, että erityisen tärkeää nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä on kulkea nuoren arjessa mukana aktiivisesti. Muutama kontakti kuukauden tai parin välein ei nähty tuottavan tarpeeksi tehokasta lopputulosta yhteiskunnan avun kannalta, vaan tukea ja yhteydenottoja koettiin tarvittavan nuorten puolelta paljon säännöllisemmin, esimerkiksi jopa joka viikko. Säännöllisen yhteiskunnan ja syrjäytymisvaarassa olevan nuoren vuoropuhelu nähtiin voimistavan yhteiskunnan ja nuoren välistä luottamussuhdetta ja koettiin myös, että nuori sitoutuu paremmin muutokseen omassa elämässään, kun on joku tuttu työntekijä, joka välittää ja tukee arjessa. Myös positiivisilla kehuilla ja kannustuksilla koettiin olevan todella suuri vaikutus nuoren itsetuntoon, sillä kovinkaan moni syrjäytymisuhan alla olevista nuorista ei ollut saanut positiivista rohkaisua ja kannustusta omassa elämässään.

> *Jos sinulla ei ole ketään, joka on kiinnostunut sinun etenemisestäsi ja sinun menestymisestä tai sinun kuulumisista ylipäätään, niin sillä on jotenkin masentava vaikutus ja syrjäyttävä vaikutus. Kun taas sillä, että jos sinulla olisi vieras ihminen, joka ottaa sinuun säännöllisesti yhteyttä, että, ”hei miten sinulla on mennyt, onko nyt tulossa jotkut kokeet, tavataanko, katsotaanko näitä opintokokonaisuuksia mitä sinulla on nyt” ja on siinä menossa mukana, niin se sitten kannustaa. Sillä on maaginen vaikutus nuoren ihmisen elämään.*

6.4.3 Yhteiskunnan tukiverkkojen rikkinäisyys

Suuri yhteiskunnan tuen puute nähtiin haastatteluissa ilmenneiden vastausten perusteella tukiverkkojen monimutkaisuudessa ja rikkinäisyydessä. Koettiin, että viranomaiset saattavat pohtia pitkäänkin, että mihin joku tietty nuoren tapaus kuuluu, eikä nuori ole ehkä saanut konkreettista apua omaan tilanteeseensa, vaikka olikin itse apua hakenut. Tämä nähtiin suurena ongelmakohtana ja koettiin, että tämä turvaverkkojen läpi putoaminen voi pahimmillaan aiheuttaa katkeroitumista yhteiskuntaa kohtaan, jolloin seuraukset voivat olla vakaviakin.

> Puhutaan semmoisesta, että viranomaiset tykkäävät vähän pallotella, että ”tämä ei kuulu meille ja ota sinä tämä”. Siinä putoaa vähän turvaverkkojen ulkopuolelle ja sitten ei pääse minkään palvelun piiriin, vaikka oli itse hakeutunutkin. Jää ikään kuin tyhjänpäälle. Kun kokee, että ei ole saanut apua, vaikka oli kovasti hakenutkin, niin se pahimmillaan katkeroittaa meidän yhteiskuntaamme ja viranomaisia kohtaan.

Monissa vastauksissa tuli ilmi, että yhteiskunnassamme tulisi olla sellaisia tahoja, joihin voisikin ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä ja keskustella omasta tilanteestaan luottamuksellisesti ammattilaisen kanssa. Koettiin myös, että viranomaisen leima ei houkuttele syrjäytynyttä nuorta aina ottamaan yhteyttä. Näitä palveluita koettiin olevan liian vähän ja koettiin, että tällaisille palveluille olisi ehdottomasti lisää kysyntää. Lisäksi painotettiin ohjaamisen tärkeyttä, yhteydenoton ja keskustelujen jälkeen tulisi pyrkiä ohjaamaan nuorta eteenpäin. Kannustavan ohjaamisen ja keskustelujen tärkeys painotettiin edelleen olevan avainasemassa, kun motivoidaan ja kohdataan syrjätymisvaarassa olevia nuoria.

Se, että Snelluun voi laittaa viestiä, voi soittaa tai laittaa viestiä, että ”hei et haluaisi puhua, minulla tämmöistä huolta”. Aika matalalla kynnyksellä voi ottaa yhteyttä, sillä me emme ole vielä viranomaistaho, ei ole tavallaan mitään pelkoa siinä, että voi puhua ja sitten täältä voidaan palveluohjata. Sitten meillä voit saada tässä, vaikka työkokeilupaikan. Se on myös tuettua, että pyritään kannustamaan löytämään niitä ratkaisuja ja etenemismahdollisuuksia ja mitä tapahtuu tämän jälkeen, on myös merkityksellistä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Yleisjohtopäätös

Ennen varsinaisen tutkimuksen alkua ja haastattelujen tekoa perehdyimme kahden tutkimuskysymyksen valossa suureen joukkoon erilaista kirjallisuutta, internetlähteitä ja julkaisuja, jotka kaikki käsittelevät nuorten syrjäytymistä suomalaisen yhteiskunnan historiassa ja nykypäivänä. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme on, mitkä ovat ne tekijät, jotka johtavat nuorten naisten syrjäytymiseen nyky- yhteiskunnassa? Nuorten ihmisten syrjäytyminen ja syrjäytymisriskin alle joutuminen onkin rinnastettu voimakkaasti ylisukupolviseen huono- osaisuuteen, päihteiden käyttöön, huonoihin perhesuhteisiin, varhaisiin hyväksikäyttökokemuksiin ja mielenterveysongelmiin. Myös monesti lähdemateriaaleissa nousi esiin yhteiskunnan tukiverkkojen reikäisyys, maahanmuuttajatausta ja erilainen kulttuuriperimä valtaväestöön nähden. Haastatteluissa saamiemme vastausten ja koko materiaalin perusteella nähdään selkeästi, että Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiden tietämys syrjäytymiseen ja syrjäytymisriskin alle joutumiseen on hyvällä tasolla ja vastaa ajankohtaisia tutkimuksia.

Toinen tutkimuskysymyksemme on, mitkä ovat ne tekijät, jotka ehkäisevät nuoria naisia syrjäytymästä nyky- yhteiskunnassa? Lähdemateriaaleihin, joista teoriatieto on hankittu, todetaan, että nuoria suojaa syrjäytymiseltä hyvät perhe- ja kaverisuhteet, hyvät harrastukset, kouluttautuminen, päihteiden käytöstä pidättäytyminen ja merkityksellisyyden saaminen omaan elämäänsä. Voidaan edelleen

todeta, että Helsingin seurakuntien työntekijöiden tietämys nuoria naisia syrjäytymiseltä ja syrjäytymisriskin alle joutumiselta suojaavista tekijöistä on ajankohtaisella tasolla ja samassa linjassa hankkimamme teoriatiedon kanssa.

Kokonaisuudessaan haastatteluista saatuihin tietoihin pohjautuen voimme todeta, että Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiden tiedot nuorten syrjäytymisestä on hyvällä tasolla. Haastattelemamme työntekijät osasivat nimetä ja tunnistaa nuorten naisten elämien syrjäytymiseen johtavat riskitekijät, ja syytä hyvin ja toisaalta he osasivat myös arvioida, mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka suojaavat nuoria naisia syrjäytymiseltä ja syrjäytymisriskin alle joutumiselta nyky- yhteiskunnassa. Haastatteluissa työntekijät antoivat monenlaisia näkökulmia nuorten naisten syrjäytymiseen ja sen ehkäisyyn liittyviin tekijöihin. Voidaan todeta kokonaisuudessaan tutkimustuloksia ja haastatteluja vertailemalla, että nuorten naisten syrjäytymiseen johtavat tekijät ja niiltä toisaalta suojaavat tekijät ovatkin yleensä toistensa vastakohtia ja liittyvät vahvasti toisiinsa. Esimerkiksi huonojen perhesuhteiden asettaessa nuoren naisen syrjäytymisuhan alle, hyvät perhesuhteet toisaalta suojaavat niiltä. Samalla kun päihteiden käyttö lisää nuoren naisen syrjäytymisriskiä, päihteidenkäytöltä pidättäytyminen suojaa syrjäytymiseltä. Tuloksia tarkastellessa käy myös ilmi, että syrjäytymiseen johtavista tekijöistä ja syrjäytymiseltä suojaavista tekijöistä ei suoraan noussut ylivoimaiseen enemmistöön mitään tiettyä tekijää tai sen puuttumista, vaan kyseessä on ollut yleensä kokonaisvaltaisesti kaikkiin liittyvää toimintaa tai sen puuttumista. Yhteenvetona voidaan yleisellä tasolla todeta, että nuorten naisten syrjäytymiseen johtavat tekijät ja toisaalta syrjäytymiseltä suojaavat tekijät ovat monipuolinen joukko tekijöitä, jotka eivät kallistu mihinkään tiettyyn tekijään, vaan ne ovat yleensä erittäin yksilöllisiä, miksi joku nuori nainen syrjäytyy ja toinen ei.

7.2 Sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen media

Sosiaalisissa suhteissa nousi esiin lähes jokaisessa haastattelussa perhesuhteiden sekä kaverisuhteiden tärkeys nuoren naisen elämässä. Hyvien perhe- ja kaverisuhteiden puuttuminen koettiin voimakkaasti syrjäytymisuhan alle ajavana te-

kijänä nuoren naisen elämässä. Pitkäaikainen työ, josta mahdollisesti saa luotettavan ja vastuullisen aikuisen mallin oli syrjäytymiseltä suojaavana tekijänä koettu ja yleensä työn tai muuten säännöllisen rytmin puuttuminen ja hyvien aikuisen ihmisen roolimallien puuttuminen jokapäiväisessä elämässä nähtiin myös syrjäytymisen riskitekijänä nuorten naisten elämässä. Sosiaalinen media koettiin lisäävän nuorten naisten ulkonäköpaineita ja sosiaalisen elämän paineita, jolloin voidaan todeta, että vaikka sosiaalinen media tuokin tiettyä vapautta, niin sosiaalisen median luoma paine kuitenkin on epäterveellinen piirre sosiaalisen median käytössä.

7.3 Yksilölliset vaikuttajat

Yksilöllisissä vaikuttajissa nousivat eniten esiin päihteiden käyttö ja mielenterveyden ongelmat. Päihteiden käytön aiheuttamat riskit koettiin joka haastattelussa olevan sellainen tekijä, joka voimakkaasti lisää nuorten naisten syrjäytymisen riskiä, siitä syystä, että se altistaa mielenterveyden ongelmille, onnettomuuksille, hyväksikäytön uhriksi joutumiselle ja altistaa lisäksi nuorta naista joutumaan sellaisiin sosiaalisiin piireihin, joissa käytetään enemmän voimakkaampia päihteitä ja sitä kautta syrjäytymisen uhka on ilmeinen. Päihteiden käytöstä pidättäytyminen nähtiin poikkeuksetta syrjäytymiseltä suojaavana tekijänä.

Päihteiden käytön kanssa vahvasti nivoutui yhteen mielenterveyden ongelmat, jotka ovat suomessa joka ikäluokassa yleisiä. Mielenterveysongelmat koettiin haastatteluissa olevan syrjäytymisen riskitekijä, etenkin yhdistettynä päihteiden runsaaseen käyttämiseen. Vaikka päihteiden yksittäinen käyttö harvoin koettiin vähän tai ei ollenkaan nuoria naisia syrjäytymisen riskin piiriin ajavaksi, niin runsas päihteidenkäyttö yhdistettynä mielenterveysongelmiin on yksi suurimmista syistä, joiden vuoksi nuori voi nyky- yhteiskunnassa joutua syrjäytymisuhan alle.

7.4 Naisen rooli ja yhteiskunnan tuki

Naisen rooliin vaikuttaa yhteiskunnassa monet asiat. Toisaalta naisen rooli ei nähty niin painostavana ja suorituskeskeisenä kuin miesten rooli, joten naisen sukupuoli nähtiin myös syrjäytymiseltä suojaavana tekijänä. Maahanmuuttajatausta ja erilainen kulttuuri valtaväestöön verrattuna nähtiin syrjäytymiselle mahdollisesti altistavana tekijänä. Erilaisuus koulu- ja työympäristössä, sekä perheen ja ystävien luoma paine voi vaikuttaa negatiivisella tavalla nuoren naisen mielenterveyteen ja elämään. Myöskin yhteiskunnan projektiluontoinen syrjäytymisen vastainen työ koettiin olevan ongelmallinen syrjäytymisen ehkäisyssä ja koettiin, että yhteiskunnan tukiverkkojen reikäisyys ja monimutkaiset viranomaiskoneistot altistavat syrjäytymiselle ja toisaalta moni ei uskalla hakea apua yhteiskunnan tukiverkoilta. Edelleen tärkeänä nähtiin, että nuorella on elämässään rinnalla kulkemassa tuttu vastuullinen ja hyvää esimerkkiä näyttävä aikuinen ja tutun työntekijän läsnäolo ja vaihtumattomuus voikin olla sellainen tekijä, mikä edesauttaa nuorta hänen omassa elämässään.

8 EHDOTUKSIA SNELLULLE

Saatujen tulosten perusteella Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen palveluiden kehittämisessä tulee keskittyä vaikuttamaan niihin syihin, miksi nuoret naiset syrjäytyvät ja mikä toisaalta ehkäisee tätä syrjäytymistä. Eli esimerkiksi päihteiden käyttöön, huonoihin sosiaalisiin suhteisiin, turvaverkkojen läpi putoamisen estämiseen ja on pantava merkille, ettei jokainen yksilöllinen nuori nainen voi hyötyä samasta toiminnasta ja tuesta. On ajateltava, miten voidaan tunnistaa erilaisten nuorten naisten tuen tarvetta, ja toisaalta, miten tähän yksilölliseen tuen tarpeeseen voidaan Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiden ja resurssien puolesta kyetään vastaamaan.

Ensimmäinen ehdotuksemme Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön parantamiseksi syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta on etsivän nuorisotyön tehostaminen. Saatujen haastattelutulosten perusteella moni nuori ei kohtaa tarpeeksi luotettavia aikuisia omassa ympäristössään tai toisaalta ei tiedä kenen puoleen kääntyä. Haastatteluista saatujen vasatausten perusteella, laadukkaalla etsivällä nuorisotyöllä voitaisiin paikata yhteiskunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden reikäisyyttä ja tavoittaa yhteiskunnan tukiverkkojen läpi pudonneita nuoria. Vastausten perusteella esimerkillisen ja vastuullisen aikuisen pitkäkestoinen työskentely nuoren rinnalla voi ehkäistä nuoren syrjäytymistä, joten tehokkaan etsivän nuorisotyön seurauksena tavoitetut ja kohdatut nuoret voisivat mahdollisesti saada väylän Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön palveluiden piiriin ja näin luoda arvokkaita kontakteja ammattilaisten kanssa, jotka voivat parhaassa tapauksessa auttaa ja palauttaa syrjäytyneen nuoren kontakteja yhteiskuntaan. Lisäksi etsivän nuorisotyön tehostamisella voidaan tehostaa lisäksi Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön palveluiden näkyvyyttä. Tällä tavalla myös tietoisuutta Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön palveluista voitaisiin lisätä.

Pitkäkestoisen työskentelyn painottaminen nuorten kanssa voidaan nähdä tutkimustulosten perusteella myös tärkeäksi toimeksi, kun pyritään tehostamaan Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen palveluita nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tavoitetun syrjäytyneen nuoren tai jo palveluiden piirissä olevan nuoren syrjäytymisriskiä voidaan selvästi pienentää, mikäli tuttu työntekijä sitoutuu työskentelemään nuoren kanssa hänen arjessaan niissä asioissa, jotka nuori kokee tärkeäksi. Tämänlaisen työskentelytavan painottamisessa nuori kykenee luomaan luottamussuhteen ammattilaiseen ja saa ammattilaisesta samalla hyvän aikuisen ihmisen roolimallin omaan elämäänsä. Nuori saa myös tämäntyyppisen työskentelytavan painottamisesta vakautta ja tietynlaisen rutiinin omaan elämäänsä, jonka on nähty useissa haastatteluissa olevan syrjäytymistä ehkäisevä tekijä.

Emme haastatelleet tai tutkineet opinnäytetyöprosessin aikana nuoria tai muita Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen asiakkaita, joten johtopäätöksenä ja kehitysehdotuksena olisi myös suorittaa yhteistyössä jonkin muun opiskelijaryhmän tai työryhmän kanssa nuorten ja asiakkaiden tuntemuksista ja

ajatuksista nuorten syrjäytymistä koskien. Tämä on mielestämme myös hyvä jatkotutkimusehdotus ja kannustamme Snellua lähtemään tutkimaan asiaa asiakkaidensa näkökulmasta.

Viimeisenä parannusehdotuksena olemme päätelleet, että jatkuva laadukkaan kohtaamisen taidon kehittäminen ja matalan kynnyksen tavoitettavuus ovat avainasemassa, jolla voidaan parantaa Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen palveluita ja tavoitettavuutta. Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorelle naiselle olisi tärkeää saada perheen ulkopuolelta joku luotettava aikuinen henkilö, joka olisi esimerkillinen arjessa, pitkäkestoinen työskentely nuoren kanssa voisi ratkaista tämän ongelman. Oikeanlaisella syrjäytyneen nuoren kohtaamisella on suuri vaikutus hyvän luottamuspohjan luomisessa, lisäksi oikeanlainen kohtaaminen etsivässä nuorisotyössä voi johtaa uuden asiakaskontakin syntymiseen vaikeassakin nuoren tilanteessa. Hyvä tavoitettavuus Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön palveluissa madaltaa nuorten kynnystä hakea apua. Hyvä maine ja helppo tavoitettavuus yhdessä luo hyvän pohjan uusien syrjäytyneiden nuorten tavoittamiseksi ja uusien asiakassuhteiden luomiseksi.

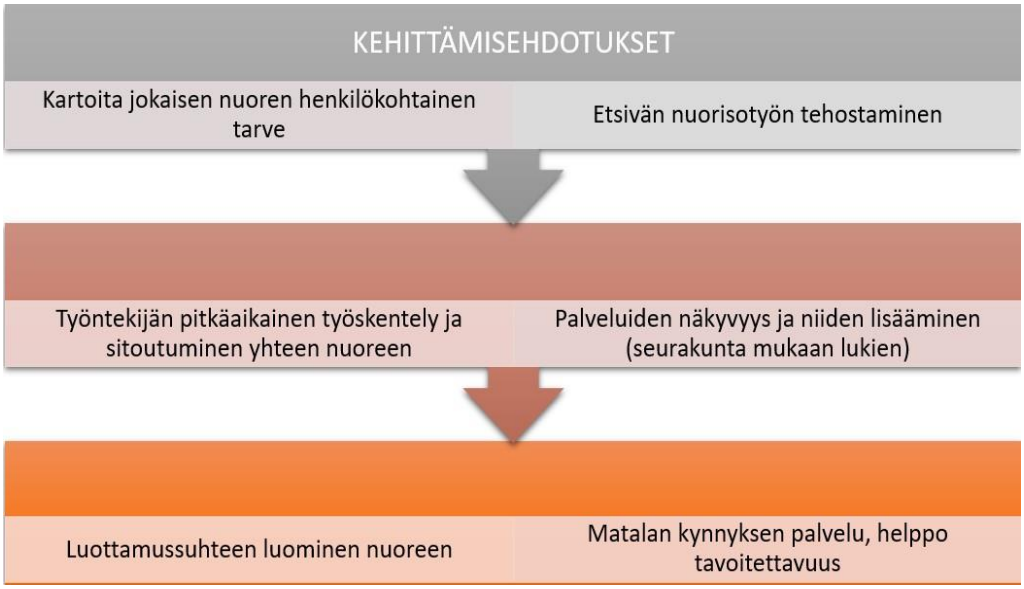

Kuvio 4. Kehittämisehdotuksia erityisnuorisotyöhön.

9 POHDINTA

Haastattelututkimuksen jälkeen saimme kerättyä todella suuren määrän materiaalia liittyen nuorten naisten syrjäytymiseen nyky- yhteiskunnassa. Saimme haastatteluista todella monipuolisesti vastauksia asettamiimme tutkimuskysymyksiimme ja kerätyn tiedon perusteella pystyimme pohtimaan myös jatkotutkimusmahdollisuuksia tämän tutkimuksen tuoman tiedon pohjalta. Haastattelut lisäsivät myös suuresti meidän ryhmämme käsitystä ja näkemystä siitä, miten moniulotteinen ja monialainen nuorten naisten syrjäytymisen liittyvä ongelma nykyyhteiskunnassamme on. Lisäksi tutkimuksessa aivan erityisesti nousi esiin, miten sukupuolten moninaisuus näyttäytyy nyky- yhteiskunnassa ja miten vaikea kysymys se on monille naiseksi identifioituville henkilöille, eli niille henkilöille, jotka eivät ole syntymäsukupuoleltaan naisia.

Tutkimusta tehdessä ja vastauksia läpikäydessä tuli ilmi etenkin se asia, miten vähän nuorten naisten syrjäytymistä on tutkittu Suomessa miesten syrjäytymiseen verrattuna. Näemme asian niin, että tämän tiedon valossa olisikin entistä tärkeämpää keskittyä tutkimaan miesten ohella myös naisten sekä muunsukupuolisten ihmisten kokemaa syrjäytymistä Suomessa, sillä tämä jo itsessään voisi parhaimmillaan lisätä eri sukupuolten välistä tasa- arvoa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Vastauksista nousi myös useasti esiin nuorten naisten kokemat seksuaalisen hyväksikäytön kokemukset ja niistä seuraava psyykkinen lamaantuminen ja syrjäytyminen. Paljon tulisikin jatkossa pohtia sitä, miten yhteiskunnan tukitoimilla voitaisiin ennaltaehkäistä seksuaalista hyväksikäyttöä niin fyysisesti, kuin netissä tapahtuvaksi, sillä molemmilla näyttäisi olevan suuri vaikutus nuorten naisten syrjäytymiseen nyky- yhteiskunnassa. Tätä hyväksikäytön ongelmaa tulisikin pohtia laajemmin nuorten naisten lapsuudesta aina aikuistumisen asti ja eri palveluissa, kuten päiväkodissa, esikoulussa, peruskoulussa, lukiossa sekä ammatillisessa opiskelussa ja työpaikoilla, sillä se näyttäisi todella kattavan yhteiskunnassa hyvin kokonaisvaltaisesti kaikki alat.

On myös hyvä huomata, että nuorten naisten syrjäytyminen on ennen kaikkea hyvin yksilöllinen tapahtumien ketju, joka ei ole samanlainen eri henkilöillä. Tätä tulisikin ottaa huomioon laajemmin, kun pohditaan nuorten naisten syrjäytymisen tapoja. Nuorten naisten syrjäytymisen kaarta ei tulisi linkittää samanlaiseksi eri ihmisten ja ihmisryhmien välillä, vaan ammattilaisten tulisi lähteä liikkeelle siitä, että jokainen nuori nainen on yksilö ja jokaisella syrjäytyneellä yksilöllä on oma tapansa toimia ja surra ja sitä kautta syrjäytyä, joten auttamiskeinojenkin pitäisi olla yksilölliset ihmisestä riippuen.

10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyöprosessin aikana on noudatettu sellaisia tapoja, joilla olemme pyrkineet edistämään tutkimuksemme eettisyyttä ja parantamaan sen luotettavuutta. Olemme tutkimuksen alusta asti toteuttaneet sen yhdessä Diakonia- ammattikorkeakoulun hyväksymien suuntaviivojen mukaisesti ja edenneet vaihe vaiheelta. Olemme kirjanneet haastatteluista saamamme tiedot rehellisesti ja varmistaen Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen kanssa tietojen oikeellisuuden ja paikkansapitävyyden. Erityisesti kirjasimme tutkimuksessa kerätyt tulokset tarkasti ja huolellisesti opinnäytetyön viimeiseen muotoon. Opinnäytetyömme eettisyyttä ja tiedon luotettavuutta lisää myös lähteiden oikeanlainen käyttö, lähteistäminen sekä merkitseminen.

Olemme kirjanneet, lähteistäneet ja kirjoittaneet opinnäytetyön tulokset selkeään ja saavutettavaan muotoon, jolloin tutkimukseen voi jokainen tutustua, eli tutkimus on näin kaikkien saatavilla ja sillä on pyritty kehittämään syrjäytyneiden naisten asemaa nyky- yhteiskunnassa. Olemme parhaan kykymme ja taitomme mukaan pyrkineet hyödyntämään jo saatavilla olevia tutkimustuloksia ja tietoja oman tutkimuksemme laadun ja teorian rehellisyyden sekä luotettavuuden varmistamiseksi. Olemme lisäksi kaikessa kirjaamisessa ja kirjoitusprosessissa pyrkineet

huomioimaan parhaamme mukaan tutkimuseettisyyden, tietojen luotettavuuden ja rehellisen kirjaamisen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012. 5-8.)

Olemme huomioineet jokaisen haastatteluun osallistuneen yksityisyyden tutkimusarvoihin kuuluvien eettisyyden ja luotettavuuden mukaisesti. Jokainen haastattelu, vastaus ja tieto, minkä olemme saaneet Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiltä, on käsitelty siten, ettei haastateltavan tai hänen mainitsemansa asiakkaan henkilöllisyys voi käydä ilmi lukiessa tutkimustuloksia. Täyden anonymiteetin varmistamiseksi pidimme huolen siitä, ettemme käyttäneet haastateltavien nimiä kirjatessamme vastauksia. Myös asiakkaita ei kykene tunnistamaan minkään lausutun perusteella vastauksissa. Anonymiteetti on erityisen tärkeä eettisen ja luotettavan tutkimuksen tekemisessä, sillä aiheemme nuorten naisten syrjäytymisestä nyky- yhteiskunnassa on luokiteltavissa arkaluontoista tietoa sisältäväksi kokonaisuudeksi, jolloin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden yksityisyydensuoja korostuu.

Helsingin seurakuntien nuorisotyön keskuksen asiakkaiden arkaluontoisia tietoja ei myöskään kirjattu. Esimerkiksi yksityiskohtaista tietoa lastensuojeluun, rikollisuuteen, terveydellisiin tietoihin ja huono- osaisuuteen ei kirjattu, jotta voidaan varmistua asiakkaiden anonymiteetin säilymisestä. Emme tässä opinnäytetyöprosessissamme suoraan haastatelleet Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen asiakkaina olevia nuoria naishenkilöitä, vaan kaikki tieto asiakkaista tuli työntekijöiden haastatteluiden välityksellä, joten on olennaisen tärkeää, että asiakkaiden yksityisyys säilyy tässäkin tapauksessa ja se on tutkimusten eettisyyden ja luotettavuuden sääntöjen mukaista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–13.)

Olemme koko opinnäytetyö- ja tutkimusprosessin ajan pitäneet yhteyttä tutkimuskohteena olevan Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöihin tehden yhteistyötä haastatteluiden ja tiedonkeruun osalta. Haastattelemamme työntekijät myös saivat luettavakseen opinnäytetyömme raportin ennen sen julkistamista, jotta voidaan varmistua siitä, että kirjatut tiedot ovat ajantasaisia, oikeita ja rehellisesti sekä työntekijöiden näkemysten mukaan kirjattuja.

Tämä yhteydenpito yhteistyötahon kanssa on erittäin tärkeää tutkimuksen laadun, eettisyyden ja luotettavuuden varmistamiseksi, sillä vain jatkuvalla yhteydenpidolla ja yhteistyöllä voidaan varmistua siitä, että sekä tutkimustyön tekijät, että tutkimuskohteena oleva yhteistyökumppani ovat samaa mieltä tutkimuksen oikeellisuudesta ja etenemisestä haluttuun suuntaan.

Yhteenvetona luotettavuuden ja eettisyyden näkökulmasta ryhmämme on yhtä mieltä siitä, että olemme toteuttaneet yhteisen tutkimuksemme noudattaen hyvän tieteellisen käytännön tapoja, joka tekee kokonaisuudessaan tutkimuksestamme eettisesti hyväksyttävän sekä tutkimustuloksista ja niiden raportoinnista uskottavaa sekä luotettavaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, 5-8.)

11 AMMATILLINEN OSAAMINEN JA SEN KEHITYS

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen vuonna 2020 syksyllä, jolloin alkuperäinen työmme aihe oli keskittynyt ihmiskaupan uhrien auttamiseen kirkon näkökulmasta. Projekti jouduttiin kuitenkin vaihtamaan pitkän pohdinnan jälkeen vuonna 2021 syksyllä nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn painottuvaan vaiheeseen siitä syystä, ettemme kovista yrityksistä huolimatta onnistuneet löytämään ensimmäiseen projektimme yhteistyökumppania, eikä työmme edennyt. Vaikka tämä ensimmäinen opinnäytetyöprosessimme idea jouduttiin vaihtamaan, olemme varmoja, että myös tällä osalla koko opinnäytetyöprojektia oli suuri vaikutus ammatillisen kehittymisen kannalta. Vaikka ryhmämme olikin aikaisemminkin tehnyt ryhmätöitä, opimme toimimaan paremmin ryhmässä ja sietämään niitä epävarmuuden ja prosessin pysähtyneisyyden hetkiä, mitä myös työelämässä tulee varmasti vastaan.

2021 syksyllä, kun vihdoin saimme vaikean alkutaipaleen jälkeen opinnäytetyömme etenemään koimme työnteon helpoksi ja prosessi eteni askel askeleelta

kohti oikeaa suuntaa. Opimme jakamaan työmme pienempiin osiin, jotta jokaisella olisi oma tehtävänsä. Tutkimustyö toi jokaiselle ryhmän jäsenelle paljon uusia oivalluksia ammatillisesta vuorovaikutuksesta ja niin ikään yhteistyöstä. Työnteko ja kommunikaatio ryhmämme 4 eri jäsenen välillä oli aina sujuvaa ja uskomme oppineemme myös rakentavan kriittisen palautteen antamisen taitoa, mikä on varmasti tärkeä osa nykypäivän sosiaalialan työkenttää.

Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen kanssa tekemämme monipuolinen yhteistyö sähköisesti ja toisaalta myös suorassa kontaktissa on ollut ammatillisesta näkökulmasta erittäin kehittävää ja myös antoisa osa koko opinnäytetyömme prosessia. Koko ryhmämme oppi monipuolisesti, miten nykyaikana on tärkeää suoran kanssakäymisen ohella hallita myös elektroninen ja verkon välillä oleva vuorovaikutus eri toimijoiden ja yhteistyötahojen välillä. Oikeaoppinen ja aikainen sähköpostin käyttö tuli entistä tutummaksi jokaiselle ryhmäläiselle. Niin ikään ajan priorisoiminen yhteisten haastattelutapaamisten järjestämiseksi oli osa jokaisen ryhmäläisen työprosessia. Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöiden haastattelut olivat koko työmme ydin ja näistä olemme ammatillisesti oppineet todella paljon nuorten naisten syrjäytymiseen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn liittyen. Lisäksi on syytä panna merkille, että Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen monipuolinen työntekijäkunta- ja ajatukset saivat jokaisen ryhmäläisen ajattelemaan omalta osaltaan myös perinteisen mies- nainen muotin ulkopuolelta, jolloin voimme ymmärtää paremmin esimerkiksi ammatillisesta näkökulmasta niitä naisia, jotka eivät ole alunperin syntyneet naisiksi. Tämä on osaltaan vahvistanut ajatusta siitä, että sukupuoliherkkä työote sosiaalialaan työkentällä on tärkeää laajamittaisen tasa- arvon ja suvaitsevaisuuden toteutumiseksi.

Opinnäytetyön kirjoitusprosessi on ollut erittäin haastava. Siihen on liittynyt paljon työtä ja korjaamista. Jokainen ryhmämme jäsen on osaltaan ollut tekemässä oman osansa opinnäytetyön kirjoitusprosessissa ja olemme saaneet ammatilliseen kirjalliseen ilmaisemiseen paljon kehitystä opinnäytetyönprosessissa. Prosessiin on liittynyt runsaasti teoriatiedon puhtaaksi kirjoittamisesta, litterointikirjoitusta, muistiinpanojen tekemistä ja koko opinnäytetyön, sen ideapaperin, suunnitelman ja käsikirjoituksen monivaiheinen tekeminen. Tämä kirjoitusprosessi on

mielestämme kehittänyt jokaisen ryhmämme jäsenen ammatillista kirjallista ulosantia, joka en erittäin tärkeässä asemassa sosiaali- ja terveysalan työelämän kentällä.

Sosiaali- ja kirkon alan tutkintojen kompetensseihin olemme perehtyneet koko tutkinnon ajalta. Ryhmämme koostuu kolmesta sosionomi- kirkon nuorisotyönohjaaja opintolinjan opiskelijasta ja yhdestä sosionomi- diakoniatyöntekijä opintolinjan opiskelijasta. Työn tekemisen sivussa olemme mielestämme saavuttaneet sosiaalialan tutkinnon eettisen osaamisen tavoitteet, sillä ymmärrämme, miten monipuolinen tutkimus koskee jokaista sukupuolta ja monipuolinen katsantokanta on eettisesti kestävämpi vaihtoehto. Olemme opinnäytetyön ja koulutuksen aikana tutustuneet tutkimuksen avulla kirkollisen ja sosiaalialan asiakastyön osaamiseen ja voimme sanoa, että olemme tämän opinnäytetyön jälkeen valmiimpia siirtymään työelämään, joskin kehitys jatkuu. Olemme opinnäytetyötä tehdessämme tutustuneet monipuolisesti suomalaisen yhteiskunnan palvelujärjestelmiin nuorten ja aikuisten kannalta ja koemme, että olemme riittävällä tasolla työelämän kannalta. Olemme lisäksi kriittisesti arvioineet yhteiskunnan tarjoamia palveluita ja pyrkineet työllämme kehittämään niitä, mistä johtuen katsomme, että osaamme suhtautua yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin kehittämispainotteisesti ja kehityskriittiesti. Innovaatio- ja tutkinto- osaaminen katsomme toteutuneen selkeästi tämän opinnäytetyön ohessa ja olemme valmiita tekemään jatkotutkimuksia. Työyhteisöön ja lähijohtamisen kompetenssiin olemme tutustuneet opinnäytetyötä tehdessä haastattelemalla myös Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön esimiesasemassa olevia ja koemme, että ymmärrämme esimiestyön ja aseman tärkeyden sosiaalialalla. (Sosiaalialan amk verkosto, i.a.)

Kokonaisuudessaan voimme sanoa olevamme valmiimpia työelämään opinnäytetyöprosessin jälkeen. Olemme saaneet ammatillista kasvua niin kärsivällisyyden, kirjallisen ilmaisemisen, ammattiherkkyyden ja ammatillisuuden sekä myös yhteistyön ja sähköisen kanssakäymisen näkökulmasta. Opinnäytetyön tekeminen on myös osaltaan vahvistanut käsitystä siitä, että ammatillinen kasvu ja kehitys ei pysähdy sosionomi tutkinnon suorittamisen jälkeen, vaan se jatkuu voimakkaasti läpi koko työuran. Koemme myös, että mahdollisen alanvaihtamisen

yhteydessä olemme saaneet tästä opinnäytetyöprosessista hyötyä kaikkien alojen kirjaamisen kentälle ja tutkimuksia ajatellen.

12 JATKOTUTKIMUS

Ensimmäinen jatkotutkimusehdotus on sukupuolen ja tässä tapauksessa naisen sukupuolen moninaisuuteen liittyvä. Olemme käsitelleet omassa opinnäytetyössämme nimenomaan cis- naisten syrjäytymistä ja sen ennaltaehkäisyä, mutta monelta Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyönkeskuksen työntekijältä saadun viestin perusteella olisi hyvä laajentaa tutkimusta myös naisiin, jotka eivät välttämättä ole syntyneet naisiksi tai muunsukupuolisiin henkilöihin, sillä heidän kohdallaan tilanne on vielä toistaiseksi yhteiskunnassamme hyvin hankala. Olisi mielenkiintoista ja tarpeellista kuulla tutkimuksessa heidän kokemuksiansa syrjäytymiseen liittyen, onko palveluita heidän näkökulmastaan tarpeeksi ja toteutuuko tasa- arvo yhteiskunnan tukipalveluissa?

Mielestämme toinen tärkeä ja mielenkiintoinen jatkotutkimus olisi samankaltainen tutkimus, kuin mitä teimme Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyönkeskuksen kanssa, mutta eri toimijoilla tehtynä. Esimerkiksi sellaiset toimijat, kuin ohjaamot, lastensuojelulaitokset, tavalliset seurakunnat ja nuorisososiaalityö ovat niitä tahoja, kehiin ei ole kohdistettu nuorten naisten syrjäytymiseen liittyvää tutkimusta ja olemme varmoja, että näihin toimijoihin kohdistetut tutkimukset voisivat avata uudenlaisia näkökulmia niin cis- naisten, kuin muunsukupuolistenkin syrjäytymiseen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn.

Monet naisten syrjäytymisen kokemukset juontuvat ystäviin ja sitä kautta tiiviisti myös koulumaailmaan. Näkisimme, että tutkimus nuorten naisten syrjäytymisestä kouluissa olisi erittäin tärkeä vaihe, kun puhutaan nuorten naisten syrjäytymisen jatkotutkimuksista. Koulumaailman ammattilaiset sekä oppilaat ovat päivittäin näiden asioiden kanssa tekemisissä ja heistä saataisiin varmasti kattavaa ja

tärkeää tietoa siitä mitkä ovat ne tekijät, jotka altistavat naisia syrjäytymiselle kouluissa ja toisaalta mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka ennaltaehkäisevät nuorten naisten syrjäytymistä koulumaailmassa. Myös tutkimus siitä, miten koulumaailma voisi tukea nuorten naisten syrjäytymistä omilla toimillaan voisi olla erittäin ajankohtainen tutkimuksen aihe.

Toteutimme tämän tutkimuksen haastattelemalla vain Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskuksen työntekijöitä. Emme siis haastatelleet yhtäkään asiakasta tai nuorta tutkimustamme varten. Hyvä jatkotutkimusmahdollisuus onkin toteuttaa sama tutkimus Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyön keskukseen, mutta haastatella asiantuntijoiden ja työntekijöiden sijaan nuoria ja asiakkaita, jolloin saataisiin kattavasti molemmat näkökulmat tutkittua. Tämä olisi tärkeää siitä syystä, että nuoret voisivat tällöin kertoa omaa näkökulmaansa, jolloin myös heidän näkökulmansa tulisi aidosti kuulluksi ja voitaisiin tehdä objektiivisia havaintoja.

Lopulta naisten syrjäytymiseen liittyvän tutkimuksen vähäisyys kertoo siitä, että naisiin kohdistuvaa syrjäytymistutkimusta ei ole tehty tarpeeksi. Olemmekin sitä mieltä, että yleiselläkin tasolla olisi tärkeää saada enemmän tutkimusta nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisemisestä jokaisen yhteiskunnan osa- alueella. Näitä tutkimuksia on enemmän miehistä siitä syystä, että miehet syrjäytyvät naisia useammin, mutta tulevaisuuden kannalta on tärkeää saada tietoa kattavammin naisista ja muunsukupuolisista, kun puhutaan syrjäytymisriskin alle joutumisesta ja sen ennaltaehkäisemisestä.

LÄHTEET

Aaltonen, S., Kivijärvi, A., Peltola, M. & Tolonen, T. (i.a). *Ystävyydet.* Saatavilla 25.1.2022 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/264609/Aaltonen_ym._2011.pdf?sequence=1

Alastalo, M. (2005) *Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteessä* Jyväskylän yliopisto

Edilex. Esityöt. Valiokuntamietinnöt. Saatavilla 14.9.2021 https://www.edilex.fi/mt/trvm20140001

Eskola, J. Suoranta, J. (2015) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. Huttunen, J. (toim.) (1995). *Johdatus kasvatustieteeseen*. Helsinki: Wsoy

Jyväskylän yliopisto. Koppa. *Laadullinen tutkimus.* Saatavilla 25.1.2022 https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus

KELA. Työllistymistä edistävät toimenpiteet. Saatavilla 14.9.2021 https://www.kela.fi/tyollistymista-edistavat-toimenpiteet

Kestilä, L. & Karvonen, S. (2018). *Suomalaisten hyvinvointi 2018.* Helsinki: Punamusta Oy.

L 1285/2016. *Nuorisolaki*. Saatavilla https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285

L 1301/2014 *Sosiaalihuoltolaki*. Saatavilla. https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (2010). *Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Tammi.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. *MLL:n näkemykset nuorten syrjäytymisestä*. Saatavilla 25.1.2022 https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/mlln-nakemykset-nuorten-syrjaytymisesta/

Mielenterveystalo. Nuoret. *Mielenterveyden vahvistaminen.* Saatavilla 25.1.2022 https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/mielenterveyden_vahvistaminen/Pages/ihmissuhteeni.aspx

Myrskylä, P. (2012) *Hukassa, keitä ovat syrjäytyneet nuoret?* Saatavilla https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf

Nuorten netti. (2020). *Sukupuoliroolit eivät määritä ihmistä.* Saatavilla 19.1.2022: https://www.nuortennetti.fi/2020/06/sukupuoliroolit-eivat-maarita-ihmista/

Ohjaamo. (i.a.) *Miten voimme auttaa sinua.* Saatavilla 26.12.2021 https://ohjaamo.hel.fi/ohjaamo-helsinki/ohjaamo-helsingin-tarina/

Saari, J. Eskelinen, N. Björklund, L. (2020). *Raskas perintö: Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus

Uusi suomi. 2012. *Syrjäytyneiden nuorten sukupuolijakauma.* Saatavilla 6.2.2022: https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/henrylaasanen/98589-syrjaytyneiden-nuorten-sukupuolijakauma/

Seta ry. Sukupuolen moninaisuus 2017. Saatavilla https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/

Snellu. *Helsingin serakuntien erityisnuorisotyön keskus*. Saatavilla http://www.snellu.info/elementor-6/

Sosiaalialan tutkinnot- ja kompetenssit. (i.a.) *Sosionomin kompetenssit.* Saatavilla 18.2.2022 https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/

Sosiaali- ja terveysministeriö. *Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen.* Saatavilla15.1.2022: https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyyden-ehkaisy

SOSTE. *Ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisyn pakko.* 2021. Saatavilla https://www.soste.fi/hyvinvointi-ja-terveys/ylisukupolvisen-huono-osaisuuden-ehkaisyn-pakko/

Tarkastusvaliokunta (2013). *Nuorten syrjäytyminen, tietoa, toimintaa ja tuloksia.* Saatavilla https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf

TE-palvelut. (i.a.) *Nuorisotakuu*. Saatavilla 26.12.2021 https://www.te-palvelut.fi/fi/tyonhakijalle/nuoret/nuorisotakuu

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (.ia.) *Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.* Saatavilla https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy

THL. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Osallisuuden edistäminen. Heikoimmassa asemassa olevien osallisuus. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Saatavilla https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet

Tilastokeskus. Ylisukupolvinen huono-osaisuus. 2009. Saatavilla https://www.hel.fi/static/sote/hankkeet/ylisukupolvinen.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Helsinki: Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa.* Saatavilla: 25.1.2022 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Tyttöjen talo. I.a. *Helsingin tyttöjen talo.* Saatavilla 6.2.2022: https://tyttojen-talo.fi/tyttojen-talo

Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. (2017). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 82(5), 501–512. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135433/YP1705_Vauhkonenym.pdf?sequence=2

Viisteensaari, J. (2018). *Nuorten kokemuksia ulkonäköpaineista ja sosiaalisista paineista.* (Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos). Saatavilla https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57724/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201804232331.pdf

YLE. *Miesten syrjäytyminen alkaa jo peruskoulussa.* 2017. Saatavilla 25.1.1022 https://yle.fi/uutiset/3-9513404

Zitting, J., & Annundi, S. (2021). *Miten huono- osaisuutta määritellään tutkimuksissa* Saatavilla 15.1.2022: https://dialogi.diak.fi/2021/08/17/miten-huono-osaisuutta-maaritellaan-tutkimuksissa/

LIITE 1. Haastattelupohja

Nuorten naisten elämän syrjäytymistä ehkäisevät tekijät

1. Mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka tukevat nuorta naista ja ehkäisevät nuoren naisen syrjäytymistä?

    - Perhesuhteissa?
    - Ystävyys- ja kaverisuhteissa?
    - Koulussa?
    - Harrastuksissa?
    - Nuorten naisten roolissa yhteiskunnassa?
    - Yhteiskunnan tukipalveluissa?
    - Lapsuudessa?

2. Millä tavalla kyseiset tekijät liittyvät nuorten naisten syrjäytymiseen?

    - Mielenterveyden ongelmat?
    - Päihteiden käyttäminen?
    - Naisen sukupuoli Suomalaisessa yhteiskunnassa?
    - Maahanmuuttajatausta tai erilainen kulttuuri kantaväestöön nähden?

Syrjäytynyt tai syrjäytymisriskin alle joutunut nuori nainen

3. Mitkä ovat syrjäytymiseen johtavia tyypillisimpiä elämäntilanteita nuorilla naisilla?

4. Kuinka suuri osa asiakkaistanne ei ole työn, koulutuksen, harjoittelun tai muun säännöllisen aktiviteetin tai palvelun piirissä?

5. Minkälaiset vaiheet ovat nuoren naisen elämässä käännekohtia, jolloin syrjäytymisvaara on suurin?

Nuorten naisten auttaminen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy eri palveluin

6. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että nuori 15–29-vuotias nainen:

- On pysynyt palveluiden piirissä tai jos pudonnut palveluiden piiristä päässyt niihin takaisin?
- On jättäytynyt/jäänyt pois palveluista, eikä ole hakeutunut tai päässyt takaisin palveluiden yhteyteen?

7. Mitkä ovat parhaat keinot tukea syrjäytymisvaarassa olevia naisia arjessa ja koulunkäynnissä?

8. Minkälaisia palveluita yhteiskunta ja yksityiset toimijat tarjoavat syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi?

9. Miten syrjäytymisvaarassa olevat tai jo syrjäytyneet nuoret naiset tavoitetaan?

10. Millä tavalla nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen näyttäytyy oman työsi kautta?

11. Millä eri tavoin moniammatillista yhteistyötä voitaisiin hyödyntää nuorten naisten syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä?

12. Mitä muuta haluaisit tuoda haastatteluun ilmi ammatillisesta näkökulmasta?